Стратегик ва минтақалараро тадқиқотлар институти КУТУБХОНАСИ

Устоз ва мураббийларни касб байрамлари билан қутлаймиз!

2 -бет

БЕҲАЛОВАТ «ОСИЁ ЙЎЛБАРСИ»

Ҳукумат ва парламент тарқатиб юборилиши билан давлат бошқарувидаги бор ваколатлар муваққат бош вазир вазифасини бажариб турган генерал Сонтхи Буняратклин қўлига ўтди. Ҳозирда бутун мамлакатда ҳарбий ҳолат жорий этилган. Таиланднинг чекка музофотларида ҳам офицерлар раҳбарлик қилиб турибди.

3 -бет

САМАРҚАНДНИНГ НАФИС ҚОҒОЗЛАРИ

"IX асрда қоғоз фақат битта жойда — Мовароуннаҳрда ишлаб чиқарилган. X асрга келиб қоғоз фабрикалари Дамашқ, Фаластин ва Суриянинг Трипол шаҳрида ҳам мавжуд бўлишига қарамай, Самарқанд қоғоз ишлаб чиқаришнинг асосий маркази ҳисобланган. Ал-Хоразмий IX асрда дўстига ёзган бир хатида Самарқанддан анча олисда яшаши ва шунинг учун қоғоз унга жуда қимматлигини ҳазиломуз эслатиб ўтади.

4 -бет

O'zingni anglab yet!

Mustaqil gazeta

HURRIYAT

1996-yil dekabrdan chiqa boshlagan Chorshanba kunlari chiqadi E-mail: hurriyat@mail.ru № 39 (501) 2006-yil 27-sentabr

www.hurriyat.uz

Энди газетада эълон қилинган энг сара танқидий-таҳлилий мақолалар, журналист текширувлари, халқаро шарҳлар, машҳурлар билан суҳбатлар, қисқаси, Сизга маъқул ва манзур бўладиган материалларни газетамизнинг халқаро компьютер тармоғидаги www.hurriyat.uz сайтида ўқишингиз мумкин. Шунингдек, тадбиркор ва ишбилармонлар учун ўз реклама ва эълонларини «Hurriyat» веб-саҳифасига жойлаш имкони мавжуд.

Жараён

МИЛЛИЙЛИГИМИЗНИ АСРАЙЛИК

Маънавият ҳаётий заруратлигини ҳаммамиз биламиз. Айнан мана шунинг учун ҳам маънан бой бўлишга ҳаракат қиламиз.

Маънавият миллийлигимизни бойитувчи куч эканини ҳам яхши тушунамиз. Ўзликни англаш, миллат ва Ватан учун фидойи бўлиш, юртпарастлик фазилатларининг гўзал кўриниши бу миллий маънавиятимиздир. Хўш, «Миллий ғоя тарғиботи ва маънавий-маърифий ишлар самарадорлигини ошириш" тўғрисидаги қарорни қабул қилиш нега керак бўлди? Чунки ўзининг танлаган ғоясига содиқлик, миллатига жон фидолик, билимлилик ва маънан бойлик бу — давлатнинг кучқудратидир.

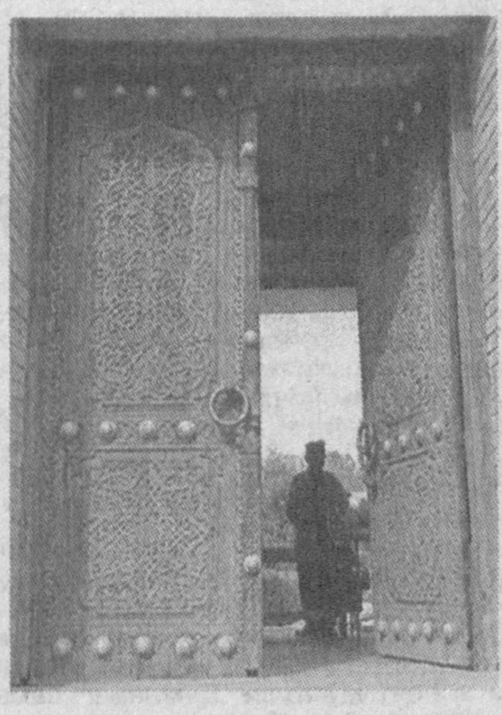

Аждодларимиз миллий ғоя, ҳурлик ва озодлик учун курашиб келдилар. Ва талотўп замонда ҳам миллий қадриятларимизни, урф-одатларимизни аслича сақлаб қолишга, авлодларига ўз ҳолича етказиб беришга интилдилар ва бу билан улар миллат олдидаги бурчини ватанпарварлик билан ўтай олдилар. Бу кун Ўзбекистоннинг асрлар давомида эъзозлаб келинган ўзига хос миллий удумларию миллий кўринишларини бойитиб, келажакка етказиш бизнинг гарданимизда. Шу боис юксак маънавиятимизнинг бус- бутунлиги учун курашмоқдамиз.

Уни қай даражада уддалай олаётганимизни баҳолаш, албатта, келажак авлоднинг иши. Ана шу интилишларимиз, фидойиликларимиз баробарида ўзлигимизни билиб-билмай йўқотаётган жиҳатларимиз ҳам борки, бугун ўшалар ҳақида бош қотириб, чора кўрмас эканмиз, эртага авлодларимиз олдида бош эгиб қолишимиз аниқ.

Миллийлик ҳақида гап кетганида ҳамиша фахр билан бирга оғриқни туяман. Ота-боболаримиз, момоларимиз бизга қандай гўзал ўзбекона қадриятларни қолдирдилар-у, биз уни қай даражада асрай оляпмиз? Атрофга қарабоқ юрагим увишади. Миллат, юрт, қадрият деб бонг уряпмиз-у, бироқ бора-бора ундан узоқлашаётгандекмиз. Тарғиботнинг кучими ёки эврилишлар натижасими бугун биз очиқдан очиқ Ғарбга, Европага интилмоқдамиз. Ривожланиш маъносида, тараққиёт сабабидан интилсак, уни қўллаб-қувватлаш керак. Аммо урф-одатларимиз, туриш-турмушимиз маъносида-чи?

Ёшларимизнинг тафаккурини ўсяпти деб қувоняпмиз-у, уларнинг бор-бора «Ассалому алайкум»ни тўлиқ айтишни унутаётганини, қизларимиз бурама кўйлак, нимча кийишни, ўғил болаларимиз яктак ёки дўппи кийишни унутаётганини, дастурхон атрофида бош яланг ўтириш айблигини, катталар турганда уларни босиб ўтмаслик кераклиги ва яна қанча-қанча миллий қадриятларимизни ёшларимизгина эмас, биз ўрта ёшлилар ҳам унутиб юборяпмиз. Баъзан ука-сингилларимиз эътироз билдиришади: «Ўзбек бўлганимиз учун атлас, дўппи кийиб юришимиз шартми?» дея. Йўқ, албатта. Аммо ўзбекона туриш-турмушимизни бутунлай ўзгартириб, ўғил-қизларимиз кўлтиғи очиқ майкаларни кўйлак ўрнида кийса, ота-онасининг олдида бемалол оёғини чалиштириб ўтирса, ўз тилидан кўра бошқа тилларда гапиришни хуш кўрса, ўзининг адабиёти ёки газета журналидан, телевидениеси ёки радиосидан кўра бошқаларникини кўришни устун билса, узун кўйлак лозим кийганларга «қишлоқи» дея паст назар билан қараб менсимаса, бу миллатни сотиш билан тенг эмасми? Балки сизу биз ҳавас ёки тақлид қилаётган европача ҳаёт тарзи олдидаги ўзимизники ғариброқ, соддароқ, ҳаттоки қолоқлар кўринаётгандир. Аммо бу бизнинг қадриятимиз, бизнинг ўзлигимиз, бизники — ҳаммаси...

Хўп, мазза қилиб корейс ёки турк сериалларини кўряпмиз. Кўряпмиз-у, ўрганмаяпмиз. Улар миллий ҳаёт тарзини киноларига сингдириб юборган-ку ахир. Корейсларнинг юмшоқлиги, эгилиб салом бериши, уй тутуми ёки туркларнинг миллий буюмлари билан хоналарини безаши, юриш-туришлари буларнинг бари ўз миллатига ҳурмат-ку.

Бизнинг бугунги киноларимиздачи? Калта шим, енги йўқ футболка ва «евростил»даги уйлар... Қачонки қишлоқ ҳаёти аралашса, сал-пал ўзбекона турмуш акс этиб қолади. Бўлмаса нуқул Ғарбга тақлид...

Ёки қўшиқларимиз... «Мадонна»ча клипларга ружу қўйган ярим яланғоч хонанда қизлару «Жексон»ча машҳур бўлишни орзу қилиб ёқали кўйлак кийишни унутган зўраки «юлдузча» йигитлар. Энг алам қиладигани уларнинг юзлари ўзбекча, гапиришлари ўзбекча, аммо қилиқлари... Ўзбек тилини ҳам алламбало жаргонларга аралаштириб ўзларига хос «тил» яратмоқдалар. Ва бу ҳаёт тарзини катта экранларда (кўпроқ тижорат каналларида) Ўзбекистоннинг бутун ҳудудларига «ҳавас қилинг» дегандек ёймоқда.

Буларнинг бари тарғибот-ку! Ва бу тарғибот аста-секин онгимизга, туриш-турмушимизга, миллийлигимизга таъсир кўрсатмоқда.

Юрагимни оғритадиган яна бир жиҳати – ана ўша ўзбек «европа»ликларнинг аксарияти маънавиятимиз тарғиботчиларининг, зиёлиларнинг, давлат, жамият ҳақида бош қотириб халқни ортидан эргаштирадиган миллатнинг гули бўлган кишиларнинг фарзандлари. Наҳотки, уларни «Тўхта, мана бу йўналишда ижод қилишинг керак», деб маслаҳат берадиганлар йўқ бўлса. Ахир ўзбек урф-одатларини, қадриятларини, миллий анъаналарини дунё тан олган-ку!

Шу ўринда сурхонча урф-одатларини уялмасдан, тортинмасдан ижодларида эъзозлаб келаётган Ўзбекистонда хизмат кўрсатган артист Маҳмуд Намозов, Ҳосила Раҳимоваларга раҳмат. Ўзбекона гўзалликни ҳурмат қилаётган ижодкорлару санъаткорларга раҳмат.

Менимча, Президентимиз қарорининг бажарилишини марказдагилардан, катта-катта шаҳардагилардан каттиқроқ талаб қилиш лозим кўринади. Қишлоқларимиз ўз номи билан қишлоқ. Хайриятки, улар ўзбекнинг энг гўзал одатларини, қадриятларини, ўзлигини сақлаб қолган. Улар сўри ёки айвонда тўшак солинган дастурхон атрофида пахта гули ёки атлас пиёлада чой ичадилар, қўни-қўшничиликни ўрнига қўядилар. Меҳру оқибатни маҳкам ушлайдилар.

Мустақиллигимизнинг ўн беш йиллик тантаналарини кўриб ниҳоятда қувондим. Чунки ҳақиқий миллийлик уфуриб турибди. Мана шундай оммавий тадбирларни, маросимларни, саҳна асарларини, кўрсатувларни, киноларни, томошаларни кўпайтириш керак.

Оламни ўз ихтиролари билан лол қолдираёган японлар асрлардан бери кийиниш маданиятини ўзгартирмайдилар, чой ичиш маросимини йўқотмайдилар. Балки шунинг учун ҳам дунёдаги буюк давлатлар қаторида мустаҳкам турибди.

«Ҳур ва озод ўзбекмиз», дея жаҳонга юз тутдик. Дунё бизга назар солмоқда. Аждодларимиз қолдирган буюк меросни бутун инсоният ўрганмоқда. Ўзбекистоннинг бундан кейинги равнақи, салоҳияти, тараққиёти бизларга боғлиқ экан, уни миллий ғоямиз, ватанпарварлигимиз, юртпарастлигимиз, қадриятларимизни жон дилимиз билан севишимиз ила қадрлайлик.

Матлуба ЮСУФ ОХУН,
журналист

Семинар

Ўзбекистон Республикаси президенти ҳузуридаги Давлат ва жамият қурилиши академиясида ўтказилган бир ҳафталик семинар журналистларда илиқ таассурот қолдирди.

АХБОРОТ ТЕЗКОРЛИКНИ ТАЛАБ ҚИЛАДИ

Ахборот асрида журналистлардан турфа янгиликлар ва ижтимоий воқеликларни ҳозиржавоблик билан ОАВда ёритиш тақозо этилмоқда. Ахборот тўплаш ва тарқатиш жуда катта билим ва маҳоратдан ташқари тезкорлик билан саъй-ҳаракат қилишни ҳам талаб этмоқда. Бугунги шиддаткор даврда ахборотни биринчи берган ютади! Ўша янгилик ёхуд воқелик ҳақида кейинроқ ахборот тарқатганлар биринчи тарқатилган ахборотга "изоҳ берганга" ўхшаб қолади. Истеъмолчилар эса кўпроқ биринчи эшитган ахбороти таъсирида юрадилар.

Анжуман режасида белгиланган мавзулар ранг-баранг эканлиги ҳар бир анжуман иштирокчисида катта қизиқиш уйғотди. Таниқли сиёсатшунос олимлар ва мутахассисларнинг "Ўзбекистон демократияни чуқурлаштириш ва фуқаролик жамияти қуриш йўлида", "XXI асрда ахборот макони: йўналишлари ва ривожланиш истиқболлари", "Оммавий ахборот воситаларини ривожлантиришнинг асосий йўналишлари ва ҳозирги шароитда журналистик маҳоратни такомиллаштириш масалалари" каби мавзулардаги маърузалари тингловчиларда катта қизиқиш уйғотди.

Тўлқин ЭШБЕК

Хабар

ҲОКИМ ЖУРНАЛИСТЛАРДАН ҲОЛ-АҲВОЛ СЎРАДИ

Сурхондарё вилоят ҳокими Абдулҳаким Эшмуратов вилоятдаги оммавий ахборот воситалари фаолиятини, газеталар ва телекўрсатув ҳамда радиоэшиттиришлар сифатини яхшилаш, таъсирчанлигини оширишга доимий равишда эътибор кўрсатиб келмоқда. Вилоят ҳокимининг журналистлар билан учрашуви анъана тусига кириб қолганди. Бу гал эса Абдулҳаким Эшмуратовнинг ўзи вилоят телерадиокомпаниясига ва вилоят Матбуот уйига ташриф буюрди.

Вилоят ҳокими аввал вилоят телерадиокомпаниясида бўлди. Тележурналистлар ва радио мухбирларининг иш шароити билан яқиндан танишди, кабинетлар ва телестудияда бўлди, журналистлар билан суҳбатлашиб, улардан иш ҳақи, оилавий шароитларини сўраб-суриштирди. Муаммолар билан қизиқди. Журналистлар билан камчилик ва муаммоларни ҳал этиш йўлларини муҳокама қилди.

Шунингдек, Абдулҳаким Эшмуратов вилоят Матбуот уйида ҳам бўлиб, газета журналистлари иши билан яқиндан танишди. Кабинетлар ва компьютер хоналарини кириб кўрди. Журналистлар билан суҳбатлашди. Уларнинг моддий аҳволи, оилавий шароити билан қизиқди. Муаммоларни ҳал этиш йўлларини биргаликда муҳокама қилди.

Журналистлар бундай эътибор учун вилоят ҳокимига чин дилдан миннатдорчилик билдиришди.

Муҳаммад АЗИМОВ

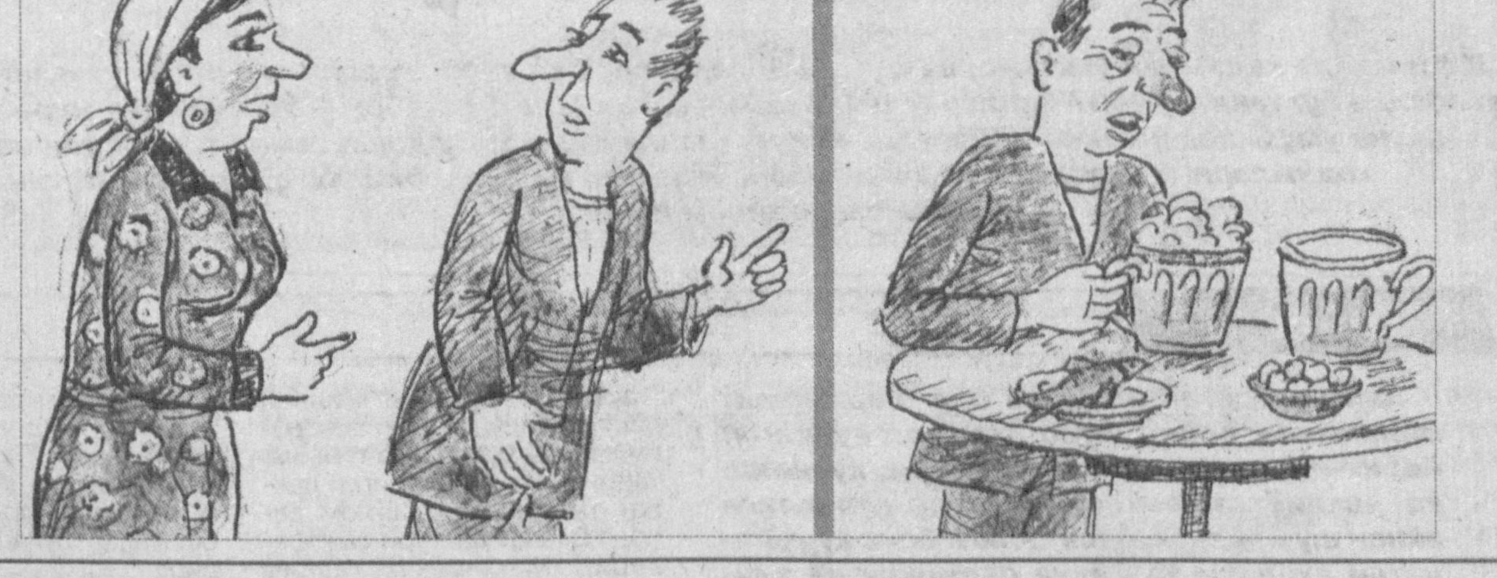

— Қаёққа, дадаси?
— Маза йўқроқ, дорига бориб келай...

Абдурасул ҲАКИМОВ чизган сурат

Мулоҳаза

Мактабгача тарбия боланинг шахс сифатида шаклланиб камолотга етишида жуда муҳим босқич ҳисобланади. Бу ерда олинган сабоқ ва кўникмалар одам учун умр бўйи ҳамроҳ бўлади. Боғча ёшиданоқ лоқайдлик ва саводсизликка кўникиб қолганлардан эса келажакда жамиятнинг фаол аъзоси бўла оладиган фуқаролар етишиб чиқишини кутиш мушкул. Аммо келгуси авлодни саводхон қилиб тарбиялаб бериш вазифаси юклатилган бу муассасаларнинг ходимлари ва раҳбарлари ҳам саводхонлик унчалик юқори эмасдек кўринади.

БОҒЧАЛАРНИ НОМЛАШ

у ҳозир шартми?

Мен бу муассасаларнинг ҳовлиси ва хоналаридаги ёзувларнинг қандай битилганлигини шахсан кириб кўрмаганлигим учун, улар ҳақида бирор нима дея олмайман. Боғчаларнинг кириш жойларида катта-катта қилиб ёзиб қўйилган номлари ҳақида эса икки оғиз айтиб ўтишни лозим топдим.

"Шодлик" номли фалон сонли, "Нилуфар" номли фалон сонли мактабгача тарбия муассасаси ёки мажмуи шаклидаги кўплаб ёзувларни республикамизнинг исталган шаҳар ва қишлоқларида кўришимиз мумкин. Ҳаммасидан ҳам антиқаси Тошкент шаҳар С. Раҳимов тумани, Қорақамиш 2/4 даҳаси ҳудудидаги "Радуга" номли 478-боғчага кираверишдаги ёзув бўлса керак. Рус тилини яхши билмайдиганлар Радуга деган одам ўзи ким бўлган экан, деб ўйлаб қолиши табиий.

Аввало, расмий рақами борлиги билан бир-биридан фарқланиб турган боғча ёки яслига қўшимча равишда юқоридаги каби номлар қўйишимизга зарурат борми, ўзи? Менимча, ҳеч қандай зарурат йўқ. Илгарилари боғча, яслиларнинг номи бўлмас эди. Эҳтимол, бу ҳолатга шўролар замонидан бери мактабларнинг бир вақтнинг ўзида ҳам рақамланиши, ҳам аниқ шахслар номи билан аталиши ўз таъсирини ўтказган бўлса керак...

Майли, боғча, яслиларнинг номлари ҳам бўла қолсин. Аммо бу номларни юқорида мен келтириб ўтган шаклда эмас, ўзбек тили қоидаларига мос равишда, саводли қилиб ёзиш ёки ёздириш кимнинг вазифасига киради?

Нега "Пахтакор" номли марказий ўйингоҳ деб эмас, марказий "Пахтакор" ўйингоҳи деб ёзамиз? Нега "Навоий" театри деб эмас, Алишер Навоий номли Ўзбекистон Давлат Академик Катта Театри деб ёзамиз? Чунки тилимиз қоидаларига асосан, жой ёки бошқа бирор объект киши номи билан аталса, НОМЛИ деб ёзилади. Агарда бошқа нарсалар номи билан аталса НОМЛИ сўзи бирга ишлатилмайди. Демак, юқоридаги каби "Шодлик" номли деб аташимиз ўзбек тили қоидаларига хилоф. Боғчанинг номи ва номерини бир пайтда ишлатиш керак бўлса, фалон сонли "Шодлик" болалар боғчаси деб ёзишимиз тўғри бўларди.

Агарда фарзандларимиз, невара ва чевараларимиз биздан кўра билимлироқ бўлишини истасак, таълим-тарбия муассасаларининг барчасининг номлари қай шаклда ёзиб қўйилганлигини яна бир карра кўриб чиқиб, юқоридаги каби хатоликларни бартараф қилишимиз лозим, чамамда.

Абдуқаҳҳор МУТАЛОВ

Акс-садо

Агар биз қаламиӣ ўткир журналист ёки бирор касбнинг моҳир мутахассисию, қайсидир корхонанинг бошлиғи бўлишимиздан қатъи назар ўз оиламиз, қачонлардир таҳсил олган мактабимиз ёки қишлоғимизда муаммо ва камчилик туғилса, уни элга овоза қилмаймиз, қилмоқчи бўлганларга ҳам йўл бермаймиз. Чунки ўз уйимиздаги муаммони ўзимиз бартараф қилишга ҳамиша куч топа олганмиз ва бунга қудратимиз етади. Шунингдек, ўзбегимнинг менталитети бунга асло йўл қўймайди, зеро бизнинг аждодларимиз ўзининг туғилиб ўсган, тарбия олган масканига, ватанига бўлган меҳр-муҳаббати, ғурури ҳар қандай миллатга намуна бўла оладиган даражада.

«ХОЛИС» ТАЛАБА ХОЛИСМИ?

"Hurriyat" газетасининг 2006 йил 6 сентябрь сонидаги "Танишинг бўлсин экан-да ёки кўчада қолган қизлар" сарлавҳаси остида берилган мақолани ўқиб бу "холис" талаба бироз эмас, балки керагидан-да ортиқ ошириб юборганлиги бироз қалбимни жароҳатлагандек бўлди. Чунки мен ҳам ЎзДЖТУнинг 1-талабалар уйида 4 йил яшаганман.

2002 йил шу университетнинг халқаро журналистика факультети талабаси бўлдим. Барча талабалар қатори мен ҳам 1-талабалар турар жойига жойлашдим. Жойлашган кунимдан бошлаб бу ердаги тартибсизлигу, бинонинг аҳволини кўриб ҳайратдан ёқа ушлагандим. Биринчи қават хоналари зах, пашша ва чивинлар доимий хонадошларимизга айланиб улгургани етмагандек, бу ердаги ички тартиб-қоидаларнинг йўқлиги ҳар хил жанжалларга сабаб бўларди. Энг ачинарлиси шуки, бу даргоҳ аллақачон кўчада қолган бошқа университет талабаларию, "Фарҳод" бозорида ишлайдиган вилоятдан келган ишчилар учун "бедарвоза шаҳар"га айланиб улгурган эди.

2003 йил университетимиз раҳбарияти томонидан талабалар турар жойини тўлиқ таъмирлаш бўйича қарор қабул қилинди. 6 ой ичида янги, замон талабларига тўлиқ жавоб берадиган бу маскан бизни ўз бағрига олди. Ҳаммадан ҳам қувонарлиси шу эдики, янги бинонинг янги коменданти олдинги комендантдан ҳар томонлама масъулиятли ва ўз ишининг етук мутахассиси эканлиги бизларни қувонтирди. Шу билан биргаликда университет раҳбарияти томонидан талабалар турар жойининг ички тартиб-қоидалари ишлаб чиқилди. Ҳар бир қиладиган ишимиздан тортиб кириш-чиқишимизгача ҳар томонлама қулайликлар яратилди.

Дилмурод Жалиловнинг тартибли иш услубига тезда ўрганиб кетдик. Ётоқхонада талабаларнинг кириш-чиқиши тўлиқ назорат остидалиги, соат 20:00 дан кейин ётоқхона дарвозаси ёпилиши, биринчи қаватда кутубхона, компьютер бизнинг хизматимизда эканлиги узоқдаги ота-онамизни ҳам қувонтирди.

"Холис" талаба ўз мақоласида университет талабалар турар жойини ёмонлашдан кўра, ўзимизнинг камчиликларимизни ҳам кўрсатиб ўтса яхши бўларди. Икки йил давомида талабалар турар жойида сардорлик қилиб кимнинг қанақалигини беш бармоқдай билиб олдим. Айрим пайтлари бизга яратилган шарт-шароитлар қадрига етмаётган талабаларни кўриб асабийлашардим. Ҳатто шу масала бўйича бир нечта қизлар билан жанжаллашиб ҳам қолганман. Қизларнинг кўпчилиги бу ерга ўткинчи, вақтинчалик яшаш жойи деган назар билан қарашиб, янги буюмларнинг қадрига етмайдилар. Шунингдек, оддий кўча супуришу навбатчилик ҳам сан-манга боради. Раҳбарият буларнинг барчасидан хабардор бўлишига қарамасдан, шу 4 йил давомида битта қизни ҳам кўчага ҳайдамаган. Аслида, уч марта ётоқхона ички тартиб-қоидаларини бузган талаба ётоқхонадан четлаштирилиши барчамизга маълум. Баъзан мажлисларда масалани кўтарганимда, комендант "Сизлар қиз боласиз, кўчада қолган қиз боланинг аҳволи қийин бўлади" дердилар. Лекин қоидабузар қизларимиз ҳам кейинчалик ўз камчиликларини тушуниб етишган.

Мақолада маълумот бўйича қизларнинг кўчада қолганлиги ҳам нотўғри. Шу пайтгача мен ҳам аризамга қўл қўйдиргунча биринчи қаватда яшаб турганман. Қолаверса, комендантимиз ҳеч қачон қизларни кўчада қолдирмаган. Шуни ҳам таъкидлаб ўтишим керакки, талабалар турар жойида жойлашадиган талаба биринчи навбатда қонун-қоидани билиши ва бажариши керак. Ҳар ким ўз билганича жойлашиб кетаверса, хоҳлаган кунидан келиб, тўғри хона олса, раҳбариятнинг юритаётган иш фаолиятию тартиб деган қоидаларининг нима кераги бор? Нотўғри танқид қилишни билган бу каби талабаларга "Бу йил "Ҳомийлар ва шифокорлар йили", шу муносабат билан сен талабалар турар жойига бирор хайрли хизмат қилдингми ёки ўзинг яшаган хонанинг бузилган шкафининг эшигини тузатдингми?" деган саволга жавоб топишларини эслатиб қўймоқчиман. Масалан, Америкада университетни битирган собиқ талабалар ҳар йили таҳсил олган даргоҳга қўлидан келганича хайриялар бериши одат тусига айланиб улгурган. Аслида бу нарса бизга аждодларимиздан мерос бўлиб қолган урф-одатдир. Бу каби миллий одатларимизни чет элликлар фахр билан бажаришса-ю, ўзимиз бефарқлик кўзи билан қарашимиз, адолатданмикан?

Барчамизга маълумки, аёлни, қизларни азал-азалдан кўкка кўтариб, гул каби асрашган, қадрлашган. Биз буни буюк аждодларимиз Навоий, Бобур яратган асарлар тимсолида кузатишимиз мумкин. Қани энди ўша Фарҳодлар, Алпомишлар? Қани энди Жалолиддин Мангуберди ёки Соҳибқирон Амир Темурнинг мардлигию паҳлавонлиги. Ватани учун жон берган мард ўғлонлар? Наҳотки, йигит талабаларимиз орасида ўзи ҳимояга муҳтож бўлиб келаётган талабалар кўпайиб бораётган бўлса?

"Холис" талаба комендантни порахўрга чиқарибди. Лекин бу гапни аниқ мисоллар билан ёзганида ростлигига ишонардик. Наҳот, журналистикада ҳар бир мисол фактларга суянишидан бехабар бўлсангиз, эй "холис" талаба?

Ўтган йилнинг охирида қаттиқ грипп бўлиб даволанишимга тўғри келди. Тошкент тиббиёт академиясида ўқийдиган синфдош дугонам мени бир ҳафта муолажа қилди ва хонамда яшади, албатта, комендантнинг рухсати билан. Лекин комендант бир сўм ҳам сўрамади. Агар Дилмурод ака пул олиб бегоналарни қўйганида, бу ётоқхона аллақачон, 2000-2002 йиллардаги "бедарвоза шаҳар"га айланиб улгурмасмиди?

"Холис" талабанинг танқидий кўрсатмаларига биз, шахсан мен қўшилмайман. Муаллиф камчиликларни чиройли тасвир, бадиий маҳорат билан ўз ўрнида ёзибдилар, лекин бу даражада "ўткир" қалам соҳибига айланишида университет ўқитувчиларининг, қолаверса, раҳбариятнинг берган таълим-тарбиясию яратилган шарт-шароитлар асосий омил эмасмикан?

1-талабалар турар жойининг бугунги фаолияти ўрнак олгулик даражада десам, асло муболаға бўлмайди. Ҳурматли тенгдош, йўқ камчиликни катта овоза қилгандан кўра ўзимизнинг хатоларимизни тўғриласак, нур устига аъло нур бўлар эди. Чунки бу даргоҳ биздан кейинги авлодларга ҳам яхши хизмат қилиши керак. Мен ҳам талабаман, лекин бу каби ноўрин билдирилган танқидий фикрларни кўра туриб кўз юмиб кетадиган талаба эмасман. Раҳбариятга туҳмат ва камчилик орқали миннатдорчилик билдириш бизга ярашмайди. Аксинча, ўзимизга яратилган шарт-шароитларни суиистеъмол қилмаяпмизмикан? Шу ўринда "Тузимни еб, тузлиғимга тупурди", деган мақолни эслатиб ўтмоқчиман.

"Холис" талаба "камчиликлар"ни ошкора ёзиб мардлик қилибди дерсиз, лекин мард талабанинг ўз номини ошкора қилишидан чўчиганлиги номардлик эмасми?..

Дилрабо ЖУМАТОВА,
ЎзДЖТУ халқаро журналистика факультети магистранти

Фаолият

САЛОҲИЯТ — РАВНАҚ ОМИЛИ

Мамлакатимиз халқ таълими тизимида кириб келаётган ҳар бир янги ўқув йилининг алоҳида номланиши яхши анъанага айланиб қолди. Масалан, ўтган 2005-2006 ўқув йили оила, маҳалла ва таълим муассасалари ҳамкорлиги самарадорлигини ошириш, ёшларга таълим-тарбия бериш маданиятини кучайтириш, таълим муассасалари фаолиятининг оила ва маҳалла ҳамкорлигидаги мувофиқлаштириш тизимини такомиллаштириш мақсадида "Таълим муассасалари, оила ва маҳалла ҳамкорлиги самарадорлигини ошириш ўқув йили" деб эълон қилинган эди. Шундан келиб чиққан талаблар асосида ўтган ўқув йили давомида амалга оширилган ишлар кўлами анча кенгайганлиги ҳамда таълим-тарбиянинг сифат ва самарадорлиги кескин ошганлигини кўрамиз. Масалан, ёшларнинг мамлакатимизда кечаётган ижтимоий, сиёсий, маданий-маърифий жараёнлардаги фаол иштирокини таъминлаш, уларни фойдали машғулотлар билан банд қилиш мақсадида вилоятимиздаги деярли барча маҳаллаларда турли йўналишлар бўйича очилган тўгараклар фаолият юритаётгани ҳам қувонарли ҳолдир.

Мактаб таълимини ривожлантириш Давлат дастурининг амалга оширилиши 2009 йилга бориб, барча мактабларни компьютер техникаси билан таъминлаш имкониятини яратади ва таълим жараёнига ушбу замонавий техникадан самарали фойдаланиш масаласини кун тартибига қўяди. Бу таълимни бошқариш органлари, таълим муассасалари педагогик жамоалари олдига ҳозирдан тегишли тайёргарлик ишларини амалга ошириш талабини кучайтирмоқда.

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан замонавий компьютерлардан самарали фойдаланишга доир бир қатор қонун ва қарорлар қабул қилинди. Уларда асосан ёшларимизга берилаётган билим ва кўникмаларни янгича усулларда тушунтириш назарда тутилган. Ҳозирги ёшларнинг ўз иш фаолиятини режалаштириши, қўйилган масалани ечиш учун зарур бўлган ахборот топа олиши, ўрганилаётган объект ёки жараённинг моделини кўра олиши ҳамда янги технологиялардан унумли фойдаланиши учун етарли малакаларга эга бўлиши талаб этилмоқда. Ўзбекистон Республикасининг "Ахборотлаштириш тўғрисида"ги қонуни (2003 йил, декабрь) ахборотлаштириш, ахборот ресурслари ва ахборот тизимларидан фойдаланиш соҳасидаги муносабатларни тартибга солишни мақсад қилиб олган ва унда ахборотлаштириш соҳасидаги давлат сиёсати йўналишлари белгилаб берилган эди.

Республикамиз Президентининг 2002 йил 30 майдаги "Компьютерлаштиришни янада ривожлантириш ва ахборот коммуникация технологияларини жорий этиш тўғрисида"ги Фармони ва Вазирлар Маҳкамасининг шу асосидаги 200-сонли қарори ҳам мамлакатимизда компьютерлаштириш ва ахборот коммуникация технологияларини янада ривожлантиришга қаратилган асосий давлат ҳужжатларидан ҳисобланади.

Маълумки, ҳозирги кунда мактабларимизнинг аксарияти компьютер техникаси билан етарли даражада таъминланмаган бўлиб, бунинг оқибатида ўқитувчиларнинг асосий қисми компьютер техникасидан ўқув жараёнида фойдаланиш малакасига эга эмас. Шу муносабат билан янги 2006-2007 ўқув йилининг "Ахборот коммуникация технологияларидан фойдаланишда педагог кадрлар салоҳиятини ошириш ўқув йили" деб номлаш зарурлигини тақозо этади. Ўқув йилининг бундай номланиши мактаблар раҳбарларининг ва педагоглар жамоаси аъзоларининг эътиборини мазкур долзарб масалага жалб этиш, бугунги кунда ушбу соҳа бўйича олдимизга қўйилган муҳим вазифаларни бажариш имконини беради.

Ахборот коммуникация технологияларининг таълим тизимига татбиқ қилинишини жадаллаштириш ва барча педагог кадрларнинг компьютер саводхонлигини таъминлаш мақсадида Республика Халқ таълими вазирлигининг 2006 йил 3 августдаги буйруғига асосан 2006-2007 ўқув йили "Ахборот коммуникация технологияларидан фойдаланишда педагог кадрлар салоҳиятини ошириш ўқув йили" деб номланди.

Мазкур буйруқ асосида вилоят халқ таълими бошқармасининг 2006 йил 7 август кунидаги 151-сонли буйруғи ишлаб чиқилиб, тегишли чора-тадбирлар белгиланди. Жорий йилнинг 22 август куни Ўзбекистон туманида ўтказилган "Таълим самарадорлиги — ислоҳотлар муваффақияти" мавзусидаги педагог ходимларнинг анъанавий август кенгашида ҳам вилоят мутахассислари томонидан тайёрланган ахборот-коммуникация технологияларини таълим жараёнига татбиқ этишга мўлжалланган электрон ўқув дастурларини кўргазмаси ва тақдимотлари бўлиб ўтди.

Вилоятимиз туман ва шаҳарларидаги жами 913 та умумтаълим мактабларидан 746 тасида компьютер синфлари бўлиб, (8320 ўқувчи ўрни мавжуд), 81,1 фоизни ташкил этади. Шундан 174 таси замонавий (IBM, Peintium I-II-III-IV) компьютер синфлари бўлиб, (1814 ўқувчи ўрни мавжуд), 20,0 фоизни ташкил этади. Бу компьютер синфларининг барчаси локал тармоқ билан таъминланган. Вилоят халқ таълими бошқармасининг ҳамма бўлимларида компьютер техникаси мавжуд бўлиб бошқармадаги барча мутахассислар ахборот-коммуникацион технологиялардан ўз иш жараёнларида мустақил фойдалана олиш малакасига эгадирлар.

Ёзёвон тумани 28-мактаб информатика фани ўқитувчиси Зоҳиджон Марайимов дарс жараёнида

Вилоят халқ таълими бошқармаси Халқ таълими вазирлигининг 2005 йил 26 февраль 36-сонли "Халқ таълими муассасалари билан ўзаро ахборот ва тажриба алмашув тизимини такомиллаштириш ҳақида"ги буйруғига асосан, халқ таълими тизими бошқарув идораларига юқори ташкилотлар топшириқларининг ўз вақтида етиб боришини, ижро этилишини, электрон почта (e-mail) тезкор ахборот алмашув тизимининг самарали ишлашини, барча ҳудудларда Интернет тизимининг фаолият кўрсатишини амалга ошириш мақсадга мувофиқ, деб белгиланди.

Ушбу ҳужжатлар асосида "Бошқарув органлари билан модем алоқаси ўрнатиш, халқ таълими бўлимларининг электрон почтасини ташкиллаштириш мақсадида шаҳар, туманларда бир қатор ижобий ишлар амалга оширилди. Жумладан, ҳозирги кунга қадар (e-mail) тезкор ахборот алмашув тизими бўйича Халқ таълими вазирлиги билан тўғридан тўғри тезкор ахборот алмашинуви йўлга қўйилди ва унга барча туман, шаҳар халқ таълими бўлимлари уланди. Тошлоқ туманидаги 11-сонли мактабда, Марғилон шаҳар халқ таълими бўлимида, Фарғона шаҳридаги 2-мактабда 4 та Web саҳифалар ва сайтлар яратилиб, фойдаланиш учун интернет тармоғига қўйилган.

Тошлоқ туманидаги 11-сонли мактабда инглиз тили фани ўқитувчиси Бадалов Рустамжон бошчилигида ташкил этилган интернет ўқув марказида тайёрланган турли хил мавзудаги сайтлар Москва шаҳридаги Ломоносов Университети томонидан ташкил этилган танловда иштирок этиб, "Энг яхши қишлоқ мактаби" номинацияси бўйича ғолиб деб топилди.

Ҳозирги кунда вилоят халқ таълими бошқармасининг веб-сайти тайёрланиб, интернет тармоғига қўйилиш арафасида турибди.

Вилоятда ИҲТА ўқув фани кабинетлари аҳволи, мактаблардаги мавжуд компьютер техникаларидан фойдаланиши, мактаб ўқувчиларининг компьютер техникаларидан фойдаланиш самарадорлиги, мактаб ўқитувчилари ва ўқувчиларининг компьютер саводхонлиги каби масалалар ўрганилиб, халқ таълими бошқармаси кенгашларида, туман, шаҳар халқ таълими бўлимларида муҳокама этилиб борилмоқда.

Халқ таълими вазирлигининг 2006 йил 26 май кунидаги 02-972-сонли хати асосида Осиё Ривожланиш Банки билан ҳамкорликда тузилган лойиҳа асосида Ахборот-коммуникацион технологияларини таълим жараёнига татбиқ этиш, жойларда АКТ бўйича мутахассисларни тайёрлаш мақсадида ташкил этилаётган 70 та Етакчи кластер мактабларини ташкил этиш борасида семинар-тренинглар ўтказилди. Етакчи кластер мактаблар ва бу мактаблар базасида ташкил этилаётган Ахборот-ресурс марказлари туман, шаҳарларнинг аҳоли зич жойлашган ҳудудларига ташкил этилиши режалаштирилиб, бу марказлар нафақат ўқитувчи ва ўқувчилар учун, балки шу ҳудуддаги аҳолини ҳам ахборот-коммуникацион технологияларидан мустақил фойдалана олишга ўқитишга мўлжалланган.

Ҳозирги кунда 2007 йил январь ойидан ишга тушиши режалаштирилган Етакчи кластер мактаблари ва ахборот-ресурс марказларида жадаллик билан ўқув хоналарини тайёрлаш ишлари олиб борилмоқда.

Вилоят Методика маркази бўлим бошлиғи Искандарбек Абдуллаев томонидан Ахборот-коммуникацион технологияларни бошқа фанларни ўтишда ҳам жорий этиш мақсадида, 20 турдаги электрон дарслар ва электрон тақдимотлар, методик қўлланмалар ва методик тавсиялар тайёрланиб, туман, шаҳар халқ таълими бўлимлари ва таълим муассасаларига етказилди.

Вилоятнинг умумтаълим мактабларида ҳам ҳақиқий ижодкор ва ўз касбининг фидойилари бўлган ташаббускор ўқитувчилар томонидан ҳам электрон дарслар, ўқув ва амалият дастурлар, методик тавсия ва қўлланмалар тайёрланмоқда.

Республика Вазирлар Маҳкамасининг 2002 йил 6 июндаги "Компьютерлаштиришнинг янада ривожлантириш ва ахборот коммуникация технологияларини жорий этиш чора-тадбирлари тўғрисида"ги қарорига жавобан, ўқув-тарбия жараёнига янги информацион технологияларни кенг кўламда татбиқ этиш, вилоят ўқув муассасаларидаги компьютер техникасидан самарали фойдаланиш, ўқув-методик адабиётларни ва педагогик дастур воситаларини қўллаш, ижодкор ўқитувчи ва ўқувчиларни аниқлаш ҳамда уларнинг ишларини оммалаштириш мақсадида, вилоят халқ таълими бошқармаси компьютер саводхонлиги бўйича ўқув-методик адабиётлар ва педагогик дастур воситалари кўрик-танлови ўтказишни йўлга қўйди. Бу кўрик-танловнинг туман ва шаҳар босқичлари ўтказилиб, вилоят босқичига 48 та амалий дастурлар, электрон дарслар, методик қўлланмалар ва Web саҳифалар тақдим этилди. Кўрик-танловнинг вилоят босқичида ғолиб бўлган иштирокчиларнинг 5 та ишлари Республика босқичида иштирок этиб, 2 та биринчи ўринни, 1 та 3-ўринни эгалладилар.

Шунингдек, жорий йилнинг 18-19 апрель кунлари вилоят Методика марказида кўрик-танловнинг вилоят босқичи ўтказилиб, ғолиб деб топилган 6 турдаги ишлар Халқ таълими вазирлигининг буйруғига асосан 10-13 май кунлари кўрик-танловнинг Андижон шаҳрида ўтказилган Республика босқичида иштирок этиб, Тошлоқ тумани 11-мактаб ўқитувчиси Рустамжон Бадалов веб-саҳифалар йўналишида 1-ўринни, вилоят Методика маркази мутахассиси Зуҳрахон Ботирова номутахассислар йўналишида 1-ўринни, Бувайда тумани 40-мактаб ўқитувчиси Турдали Қўшақов амалий дастурлар йўналишида 3-ўринни, ўқувчилар ўртасидаги йўналишда Ўзбекистон тумани 65-мактаб 9-синф ўқувчиси Нуриддин Йўлдошев 3-ўринни, умумжамоа ҳисобида вилоят жамоаси республика бўйича 2-ўринни эгаллади. Ҳозирги кунда вилоят Методика маркази томонидан ҳам 3 турдаги электрон дарслик устида иш олиб борилмоқда. Фанлар кесимини 5 вариантда 10 тадан ортиқ тестлар банки дастурлари тайёрланиб, ўқувчилар билимидаги бўшлиқларни аниқлаш, ўқувчилар билимини назорат қилиш мақсадида туман, шаҳар таълим муассасаларига етказиб берилди. Ҳар бир шаҳар ва туманда ўқувчилар билимини назорат қилиш, битирувчи ўқув синфларини олий ўқув юртларига тайёрлаш мақсадида тест марказлари фаолият кўрсатиб келмоқда. Ҳозирги кунда вилоятдаги замонавий компьютерга эга бўлган таълим муассасаларида ахборот коммуникацион технологиясини фанларга жорий этиш учун фан ўқитувчиларни компьютер саводхонлигига ўргатиш ва ўқитувчиларнинг компьютер синф хонасидан фойдаланиши жадваллари ишлаб чиқилган.

Ахборот-коммуникация технологияларини таълим жараёнига жорий этишда фидокорона меҳнат қилаётган ижодкор ўқитувчиларда Фурқат туманидаги 28-мактаб информатика ва ҳисоблаш техникаси асослари фани ўқитувчиси Абдураҳим Жўраев, Ёзёвон туманидаги 28-мактабнинг экспериментатор ўқитувчиси Зоҳиджон Марайимовларнинг ишлари вилоят миқёсида оммалаштирилди. Вилоятдаги мавжуд компьютерлардан ўқув жараёнида самарали фойдаланишни таъминлаш учун туман, шаҳар Методика кабинетлари услубчилари ҳамда информатика фани ўқитувчиларининг касб-малакаларини такомиллаштириш, Республика Халқ таълими вазирлигининг 2005 йил 11 мартдаги "Вилоят халқ таълими тизимида ахборот ва коммуникация технологияларидан фойдаланиш самарадорлигини ошириш тўғрисида"ги 55-сонли буйруғи бажарилишини таъминлаш мақсадида, туман ва шаҳарларда 5 кунлик ўқув курслари ташкиллаштирилди. Ташкил этилган ўқув курсларида 458 нафар информатика фани ўқитувчилари ўз касб малакаларини оширдилар.

Юқорида қайд этиб ўтилган ишлар ҳали олдимизда турган ва биз белгилаб олган вазифалар ижросининг муқаддимаси, дейиш мумкин. Яқин келажакнинг ўзиёқ ёш авлодимизнинг давр билан ҳамқадам бўлишини, энг замонавий технологик жараёнларни моҳирлик билан бошқара олишлари, илм-фан чўққиларини сабот билан эгаллашлари лозимлигини тақозо этмоқда. Бу эса, биз, педагог кадрлар салоҳиятига кўп томонлама боғлиқ эканлиги ўз-ўзидан маълумдир.

Муҳаммаджон ХЎЖАЕВ,
Фарғона вилоят ҳокимлиги халқ таълими бошқармаси бошлиғи

Замондош

Дунёда шундай инсонлар борки, бирор бир жаҳоншумул кашфиёти билан тарихга кириб қолмаган бўлсалар-да, уларнинг номи ўз юртида ҳар гал тилга олинганда, кишилар қалбида фахр ва эзгулик ҳисси уйғонади.

"Отасига раҳмат. Эл суйганни Худо суяди. Худо суйган бандаси икки дунёда ҳам кам бўлмайди", деб қўйишади. Албатта, бундай мартабага элтувчи йўлнинг ўз зинапоялари, меҳнат-машаққатлари бор. Унга мадор бўлмиш фазилатлар иймону эътиқодда, заҳматкашликда, поклик-ҳалоллик, элу юртга ҳамнафаслик, унинг манфаатлари учун изчил фидойиликда...

ЭЛ СУЙГАН ФАРЗАНДЛАР

Бугун марғилонлик устоз-мураббий Шавкатжон Эрматовнинг номини Фарғона вилоятидагина эмас, ундан анча олис-олисларда ҳам эҳтиром билан тилга олишади. Ахир унинг муаллифлигида чиққан дарслик китоблар ва қўлланмалар республикамиз тиббиёт коллежларида ўқилмоқда. Бугина эмас. Ундан таълим-тарбия олган минг-минглаб тиббиёт ходимлари бугун Ўзбекистоннинг барча бурчагидан топилади. Шавкатжон Эрматов шогирдлари бугун тиббиёт соҳасидаги етук мутахассислар, олимлар, таниқли шифокорлардир. Президентимиз Фармонига кўра, унга 1-даражали "Соғлом авлод" ордени берилганлиги эса элу юртнинг суюкли фарзандига айланганидан шаҳодатдир.

Боз устига Шавкатжон Эрматовга "Ўзбекистон Республикаси ўрта махсус касб-ҳунар таълими аълочиси" унвони берилганлиги-чи! Нур устига нур. Унинг етакчилигидаги таълим-тарбия ва амалиёт машғулотлари борасида, энг замонавий шарт-шароитлари ва бошқа кўрсаткичлари билан Марғилон тиббиёт коллежининг республикамизда довруқ қозонгани-чи!?

Булар ҳали Шавкатжон Эрматовнинг биз тилга олиб улгурмаган фазилатлари ва хизматларидан бир шингил, холос. Биз унинг Марғилондаги 5 та йирик маҳаллани бирлаштирган А. Навоий номли маҳаллалар кенгаши раиси сифатидаги ибратбахш жамоатчилик фаолияти ҳақида тўхталмадик.

Оддий бир инсоннинг элу юрт манфаатлари йўлидаги фидойилиги, ўз касбига, бурчига садоқати, эзгуликка муҳаббати юқоридаги тавсифлардаёқ намоён бўлиб турибди, шундай эмасми!?

1 октябрь — Ўқитувчи ва мураббийлар куни

Юртимизда қадимдан ўқитувчи ва мураббийлар шарафли касб эгалари сифатида улуғланиб, эл эъзозида бўлганлар. 1997 йилдан бошлаб мамлакатимизда 1 октябрь — Ўқитувчи ва мураббийлар куни умумхалқ байрами сифатида кенг нишонланмоқда. Бу давлатимиз томонидан соҳа ходимларига бўлган алоҳида эътибор, ўқитувчи ва мураббийларга кўрсатилаётган юксак эҳтиром ифодасидир.

Таълим

ЭЗГУЛИК БОЛАЛИКДАН КЎЗ ОЧАДИ

Қиргули деган шаҳарча бор Фарғонада. Вилоятнинг собиқ шўро даврида қурилган йирик-йирик саноат корхоналари, қурилиш ва нақлиёт ташкилотларининг кўпчилиги айнан шу ердан жой олганлиги боис кўпмиллатли аҳолиси ҳам анча салмоқли ва зичлиги билан ажралиб туради. Бу ҳол, табиийки, Қиргули ўз ўрнида, кўплаб маданий-маърифий муассасалари ҳамда билимгоҳларга эга эканлигидан ҳам далолат бериб туради.

Якинлашаётган Ўқитувчилар ва мураббийлар байрами муносабати билан Фарғона шаҳар халқ таълими бўлимида бўлиб, мактабгача таълим-тарбия муассасаларида олиб борилаётган ишлар, ёш авлод таълим-тарбияси билан банд жонкуяр мураббийлар ҳақида сўраб-суриштирдик. Ташхис бўлими бошлиғи Дилдорахон Содиқованинг таъкидланишича, шаҳар бўйича 66 та мактабгача таълим-тарбия муассасаси мавжуд бўлиб, улар 8 минг нафардан зиёдроқ болаларни ўз оғушига олган. Бу муассасаларнинг асосий кўпчилиги бугунги талаблар даражасида фаолият юритишаётгани, ўз билими ва малакаси, ибратбахш иш тажрибалари билан ҳатто вилоят кўламида таниқли бўлган мураббийлар сафи анча кенглиги маълум бўлди. Айниқса, Зулфияхон Нишонова бошқараётган 7-сонли ва Фаридахон Йўлдошева мудиралик қилаётган муассасаларни фахр билан тилга олиш мумкин. Бироқ гапки шаҳарнинг Қиргули ҳудуди билан боғлиқ экан, бу атрофда жойлашган мактабгача таълим-тарбия муассасаларининг аксариятида мураббийлар талаб даражасида фаолият юритишаётгани, жажжи фарзандлар уларнинг меҳр оғушида яйраб ўсишаётганини қайд этмоқ лозим. Масалан, моҳир тарбиячи ва ташкилотчи Соҳибахон Жаҳонова бошқараётган 51-сонли ёхуд Саодатхон Худойқулова мудиралик қилаётган, пешқадам иш тажрибалари, мураббий кадрлари ўз касб маҳоратлари ва ҳалол меҳнатлари билан ота-оналар эътирофига сазовор бўлаётган 54-сонли соғломлаштириш муассасаларида бўлсангиз, давлатимизнинг янги насл учун қанчалик катта ғамхўрлик қилаётганлиги ва бу борада ишлаб чиқилаётган Дастурлар изчил амалга оширилаётганига амин бўласиз.

Мазкур муассасаларда таълим-тарбия ишлари Ўзбекистон Республикасининг "Таълим тўғрисида"ги Қонуни ва "Кадрлар тайёрлаш Миллий дастури", шунингдек, мактабгача ёшдаги болалар таълим-тарбиясига қўйиладиган давлат талаблари, "Соғлом авлод" Давлат дастури вазифалари, «Мактабгача таълим тўғрисида»ги Низом ҳамда "Учинчи минг йиллик боласи" таянч дастури асосларида намунали ташкил этилган.

54-сонли таълим-тарбия муассасаси фаолияти билан чуқурроқ танишамиз. Бу ерда болаларнинг жисмонан соғлом, маънавий жиҳатдан барқарор ўсишлари учун зарур шарт-шароитлар муҳайё қилиб қўйилган. Таълимнинг замонавий, интерактив усуллари жорий қилинган. Услубий ёрдам кўрсатиш яхши йўлга қўйилган. Педагоглар учун дастур асосида кўргазмали қуроллар, услубий кўргазмалар яратилган. "Нутқ ўстириш машғулотини тўғри ташкиллаш", "Табиий материаллардан қўл меҳнати машғулотларида фойдаланиш" ва бошқалар шулар жумласидандир.

Юртимиз тарихини ўрганишга, улуғ боболаримиз ҳаёти ва ижодига қизиқиш, ўзбек халқининг урф-одатлари ва анъаналарига содиқлик каби ижобий хислатлар, Она Ватан туйғуси болалар онгига сингдириб борилмоқда. Болалардаги иқтидор, қизиқишлар инобатга олиниб, улар тегишли тўгаракларга жалб қилинган.

Педагоглардан Лидия Севастянова меҳнат тарбияси, Вера Карпова ва Зарифа Узоқовалар экологик тарбия, Олга Гончарук ва Дилором Ишбуриевалар ақлий тарбия, Дилфуза Позилова ахлоқий тарбия йўналишлари бўйича самарали иш олиб боришмоқда. Зарема Ҳасанова томонидан яратилган қўлланмалар кўзни қувонтиради. Гулсина Гилязова эса ҳар хил ўйинлар орқали болалар мантиқий тафаккурини ривожлантириш саъй-ҳаракатидадир.

— Муассасаларимизда 25 нафар педагог ва 5 нафар тиббиёт ходими фаолият кўрсатади, — деб ҳикоя қилади мудира Саодатхон Худойқулова. — Айни пайтда 150 нафардан зиёд болажонларга таълим-тарбия бермоқдамиз.

Маълумки, ҳар қандай жамоанинг қай даражада уюшқоқлиги ва зиммадаги вазифалар қанчалик амалга оширила бориши бевосита шу жамоа бошлиғи, яъни етакчисининг салоҳияти ва талабчанлигига ҳам кўп жиҳатдан боғлиқдир. Шу маънода, Қиргулидаги Вазира Исроилова (№ 48), Гулчеҳра Махсумова (№62), Зилола Усмонова (№47) ва бошқалар бошқараётган мактабгача таълим-тарбия муассасалари фаолиятида ҳам мақтовга арзигулик қатор жиҳатларни кўриш мумкин.

Биз юқорида мактабгача таълим-тарбия муассасаси мавзусига беҳуда тўхталмадик. Она Ватанга, инсон ва табиатга муҳаббат туйғулари, энг олижаноб одамийлик фазилатлари, билим ва тафаккур чечаклари айни болаликдан кўз ёради. Ана шу маънода, хусусан болалар боғчаларидаги шарт-шароитлар, мураббийлар ва бошқа ходимларнинг ўз бурчларига қай даражада масъулият ва ҳалоллик билан ёндашишлари ғоят муҳим жиҳатдир. Зеро, келажакнинг пойдеворлари худди шу ҳудудлардан бош кўтариб боради.

С. ҚАҲҲОРОВ,
"Hurriyat" мухбири

®

Мустақил Ўзбекистонимизнинг бунёдкор халқини, барча касбдош дўстларимизни ўқитувчилар ва мураббийлар байрами билан қизғин табриклаймиз.

Янги авлодни буюк Истиқлолимизга муносиб бўлиб камол топишлари учун бор билимимиз ва куч-ғайратимизни аямай ишга соламиз.

Наслларнинг камоли ва бахту саодатини кўриш барчамизга насиб этсин.

Фарғона шаҳридаги 48-ихтисослаштирилган мактабгача таълим муассасаси

Нигоҳ

БЕҲАЛОВАТ «ОСИЁ ЙЎЛБАРСИ»

Таиландда ҳарбийлар битта ҳам ўқ узмасдан ҳокимиятни эгаллашди. Янги ҳукумат мамлакатни инқироздан олиб чиқа олармикин?..

Ҳиндихитой ярим оролида жойлашган Таиланд мамлакати давлат тўнтаришлари борасида бой тажриба ва тарихга эга. Конституциявий монархия тузуми ўрнатилган 1932 йилдан бери мамлакатда оз эмас — 17 марта давлат тўнтариши амалга оширилди. Ўтган ҳафта таиландликлар инқилобий ҳаракатнинг ўн саккизинчисига ҳам шоҳид бўлишди.

Қурол ишлатишга ҳожат қолмади

Давлат тўнтариши раҳбари, генерал Сонтхи Буняратклин

20 сентябрга ўтар кечаси Таиланд пойтахти Бангкокда ҳарбийлар томонидан давлат тўнтариши амалга оширилди.

Сиёсий инқилоб бошида Таиланд қуруқликдаги қўшинлари қўмондони, генерал Сонтхи Буняратклин турди. Генерал раҳбарлигидаги ҳарбийлар ҳукумат уйи, марказий телевидение ва бошқа муҳим стратегик объектларни битта ҳам ўқ узмасдан бир неча соат ичида забт этишди. Исёнчилар коррупция ва порахўрлик ботқоғига ботган бош вазир Таксин Чинават лавозимидан четлаштирилгани, ҳукумат, парламент, Конституциявий суд тарқатиб юборилганини маълум қилишди. Амалдаги Конституция ҳам бекор бўлди.

Аслида можаро 19 сентябрь куни бош вазир Таксин Чинават томонидан қуруқликдаги қўшинлар қўмондони, генерал Сонтхи Буняратклинни истеъфога чиқариш тўғрисида буйруқ берилганидан бошланди. Нью-Йоркда — БМТ Бош Ассамблеяси йиғинида иштирок этаётган бош вазир воқеаларнинг бундай кескин тус олишини тасаввур ҳам қилмаган бўлиши аниқ. Бироқ ҳукумат берган ҳукумат раҳбарига мухолиф фикрда бўлиб келган генерал бу сафар очиқ-ошкора буйруққа бўйсунмади ва пировардида сиёсий тўнтаришга журъат қилди.

Ҳукумат ва парламент тарқатиб юборилиши билан давлат бошқарувидаги бор ваколатлар муваққат бош вазир вазифасини бажариб турган генерал Сонтхи Буняратклин қўлига ўтди. Ҳозирда бутун мамлакатда ҳарбий ҳолат жорий этилган. Таиланднинг чекка музофотларида ҳам офицерлар раҳбарлик қилиб турибди.

Давлат тўнтариши ташкилотчилари ҳарбийлар ҳокимияти узоғи билан икки ҳафта давом этишига ваъда беришмоқда. Ҳукумат ўрнида ташкил этилган муваққат бошқарув идораси — Сиёсий ислоҳотлар ўтказиш кенгаши раҳбари, генерал Буняратклин икки ҳафта ичида янги бош вазир тайинланишини маълум қилди. Ҳарбий қўмондонликнинг фикрича, яқин кунларда келадиган янги ҳукумат ҳам узоқ ишламайди. 2007 йилнинг октябрида бутун мамлакатда ҳукумат ва парламент учун сайлов ўтказилади. Унга қадар эса махсус комиссия мамлакатнинг янги Конституциясини ишлаб чиқади.

Қирол номи билан!

Таиланд қироли Пумипон Адульядет

Таиланд халқи давлат раҳбари, қирол Пумипон Адульядетни қаттиқ ҳурмат қилади. Мамлакатни 60 йилдан бери идора қилиб келаётган қирол аллақачон миллат ифтихорига айланган (Дарвоқе, давлатни идора этиш борасида Ер юзида қирол Адульядетга етадиган бирор ҳукмдор йўқ. 1946 йилда тахтга ўтирган Таиланд қироли дунёда энг узоқ муддат ҳукмронлик қилиб келаётган монарх саналади).

Генерал Сонтхи Буняратклин бошчилигидаги исёнчилар телевидение орқали дастлабки чиқишларидаёқ қирол Адульядетга содиқ эканликларини билдиришди. Бу жиҳатдан ҳарбий қўмондоннинг узоқни кўра билиш қобилиятига тан бермай илож йўқ. Чунки қирол миллат рамзи даражасида улуғланадиган Таиланд шароитида давлат тўнтариши ташкилотчиси ҳукмдорга содиқлигини эълон қилмаганда эди, инқилобий ҳаракат олдинги қўзғолонлардек оммавий норозиликларни келтириб чиқариши мумкин эди.

Ўзининг 78 йиллик умри давомида 17 та давлат тўнтариши, 15 та Конституция, 20 та бош вазирни кўрган қирол Адульядет дастлаб давлат тўнтариши борасида очиқ муносабат билдирмади. Бироқ кўп ўтмай, ҳукмдорнинг бош вазир Чинават истеъфосини қўллаб-қувватлаши ва муваққат раҳбарликка генерал Сонтхи Буняратклинни тайинлагани маълум бўлди. Шу билан генерал Сонтхи Буняратклин тарафдорлари кўчасида байрам бошланди.

Порахўрликда айбланаётган бош вазир

Собиқ бош вазир Таксин Чинават

Табиийки, Таиланддаги давлат тўнтариши дунё ҳамжамияти учун кутилмаган ҳодиса бўлди. Бироқ мамлакат ичкарисида бундай кескин воқеа бўлиши ва Таксин Чинават ҳукуматининг четлаштирилишини сезиб, баллар кутиб турган эди...

Давлат тўнтаришини бир гуруҳ ҳарбийлар хоҳиши билан амалга оширилган тасодифий ҳодиса дейиш нотўғри бўлур эди. Аслида Таиланддаги сўнгги пайтда юзага келган сиёсий ва иқтисодий инқироз шундай кескин ўзгаришни тақозо этар эди. Генерал Буняратклин бошчилигидаги ҳарбийлар эса ана шу зарурий вазифанинг ижрочилари бўлишди, холос.

Давлат тўнтариши ташкилотчилари томонидан бош вазир Таксин Чинаватнинг коррупция ва порахўрликда айбланаётгани бежиз эмас. Телекоммуникация соҳасидаги бизнеси билан катта давлатга эга бўлган миллионер бош вазир кўпдан бери даромадини яшириш, солиқларни тўламаслик, мансабидан шахсий манфаати йўлида фойдаланиш каби жиддий жиноий айбловлар билан танқид қилиб келинарди. Охир-оқибат Таиланд бош вазирининг тақдири ҳам италиялик ҳамкасби — медиа-бизнес орқасидан бойлик орттирган Сильвио Берлускони қисматига ўхшаш бўлди. Фақат Берлусконининг омади чопгани — иқтисодий жиноятларда айбланган Италия бош вазири тинчгина истеъфога чиқиб олди.

Таиландликлар нимадан норози?

Таксин Чинават обрўсининг кескин тушиб кетишига сабаб бўлган яна бир ҳодиса йил аввалида рўй берди. Февраль ойида кутилмаганда бош вазир икки палатали парламентни тарқатиб юборди ва муддатдан олдин сайлов жорий қилди. Сайловда эса бош вазирнинг "Таиландликлар таиландликларни севади" партияси ғалабага эришди. Мухолифат овоз бериш жараёни қонунга зид ўтгани, натижалар сохталаштирилганидан шикоят қилиб Конституциявий судга мурожаат қилди. Суд мухолифат фикрини тўғри деб топди. Чинават ташаббуси билан ўтказилган сайлов натижалари бекор қилинди. Бу эса бош вазирнинг сиёсий нуфузига катта путур етказди. Охир-оқибат муддатдан олдинги сайлов муддатдан олдинги истеъфога олиб келди.

Таиланд давлати 1990-йилларда Жанубий Корея, Тайвань, Малайзия каби Осиё мамлакатлари қатори юқори иқтисодий ютуқларга эришди ва мамлакатга "Осиё йўлбарси" деган ном берилди. Бироқ сўнгги йилларда Таиланд иқтисодида юзага келган депсиниш ҳолати қийинчилик ва муаммолар келтириб чиқарди. Минглаб инсонларни ҳаётдан олиб кетган даҳшатли тўфон, парранда гриппи каби офатлар ҳам "Осиё йўлбарси" иқтисодига кучли зарар етказди. Табиий офат ва иқтисодий инқироз келтирган молиявий зарарни тиклашдек залворли вазифасини Таксин Чинават ҳукумати уддалай олмади. Боз устига, Ҳиндихитой мамлакатининг фоҳишабозлик борасида ҳали-ҳануз дунёда энг олдинги ўринларда туришида ҳам ҳукуматнинг ҳиссаси йўқ эмас...

Балки шунинг учундир, таиландликлар ҳукумат тепасига зўрлик билан бўлса-да, ҳарбийлар келишини қўллаб-қувватлашди. "Бангкок пост" газетаси ўтказган ижтимоий сўров натижаларига кўра, 83,9 фоиз аҳоли генерал Буняратклин раҳбарлигида амалга оширилган давлат тўнтаришини маъқул деб ҳисоблайди.

Янги ҳукумат тараддуди

Дарвоқе, Таиландда амалга оширилган давлат тўнтариши борасида етакчи давлатлар муносабати хусусида. АҚШ Таиланддаги сўнгги ҳодисалардан хавотирда экани ва ҳаммаси қонуний якун топишига умид қилажагини билдирди. Бироқ Оқ уй маъмурияти Вашингтоннинг яқин иттифоқчиларидан бўлиб келган Таксин Чинаватнинг яна бош вазирликка қайтиши масаласига тўхталиб ўтирмади. Бошқа етакчи давлатлар ташқи сиёсат маҳкамаларининг Бангкокдаги воқеликка муносабатида дипломатик бетарафлик сезилиб туради. Европа Иттифоқи эса Таиланддаги ҳарбий тўнтаришни кескин қоралади ва бу ҳолатни демократияга зид деб баҳолади.

Бироқ Европа Иттифоқининг танқидий муносабатини барибир таиландликлар эшитишолмади. Сабаби, муваққат ҳукумат томонидан халқаро телеканалларнинг кабель ва сунъий йўлдош орқали эфирга берилиши тўхтатиб қўйилган. Шунингдек, мамлакатда чоп этиладиган матбуот нашрлари ва телерадиоканаллар ҳам қаттиқ назоратга олинган. Албатта, мамлакатда ҳарбий ҳолат жорий этилган ва ҳукуматни ҳам погонли зобитлар идора қилаётган ҳолатда бундан яхшисини умид қилиб бўлмайди.

Ҳукуматдан четлаштирилган Таксин Чинават эса Нью-Йоркдан тўғри Лондонга равона бўлди. Айни пайтда махсус комиссия томонидан собиқ бош вазир ва унинг яқинларига қарашли бўлган мол-мулк текширилмоқда. Муваққат ҳукумат раҳбари бош вазир ўз қилмишига яраша жазо олажагини ҳам маълум қилган. Шундай бўлгач, миллионер Таксин Чинават ватанига келиб қамалгандан Лондонда хотиржам яшашни афзал билса, эҳтимол.

Генерал Буняратклин цивилизациялашган дунёда ҳарбийлар ҳокимияти узоқ турмаслигини яхши билади. Шунинг учун ҳам у обрў-эътибори борида ҳукуматни муносиб одамга топшириш тараддудида. Асосийси, ҳарбий тўнтариш туфайли генерал қўмондонлик лавозимини сақлаб қолди. Янги келадиган бош вазир ҳам ортиқча душман кўпайтирмаслик учун генерални ўз мансабида қолдириши эҳтимоли кучлироқ.

Ҳозирча Таиланд ҳукумати раҳбарлигига асосий номзодлар БМТнинг савдо ва ривожланиш бўйича ташкилоти (ЮНКТАД) бош котиби Супачай Паничпакди ҳамда Таиланд банки бошқарувчиси Придяторн Девакула бўлиб турибди. Бунгача узоқ йиллар Жаҳон савдо ташкилотига раҳбарлик қилган Супачай Паничпакди Таиланддан чиққан, халқаро миқёсда катта нуфузга эга дипломат саналади. Мамлакатнинг етакчи банки бошқарувчиси бўлган Придяторн Девакуланинг ҳам имконияти ёмон эмас. Ана шу арбоблардан бири яқин кунларда Таиланд ҳукумати раҳбарлигига келиши мумкин. Бироқ сўнгги хабарларга қараганда, собиқ бош вазир Таксин Чинават тарафдори бўлган юқори лавозимли ҳарбийлар ҳам қўл қовуштириб ўтиргани йўқ...

Собиржон ЁҚУБОВ

Аҳолиси: 64,1 миллион
Ҳудуди: 513 115 кв. км
Пойтахти: Бангкок
Пул бирлиги: бат
Асосий дини: буддизм
Асосий экспорт маҳсулотлари: ахборот технологиялари, офис ускуналари, тўқимачилик моллари, кийим-кечак, қишлоқ хўжалик маҳсулотлари
Аҳоли жон бошига тўғри келадиган миллий даромад: 2490 доллар (Жаҳон банки, 2006)

Дараклар

СИНДЗО АБЭ — ЯПОНИЯ БОШ ВАЗИРИ

Япония парламентининг қуйи палатаси либерал-демократик партия раиси Синдзо Абэни мамлакатнинг янги бош вазири этиб сайлади. Унинг номзодини парламентнинг 476 аъзосидан 339 таси қўллаб-қувватлаган.

52 ёшли Синдзо Абэ Япония тарихидаги энг ёш бош вазир бўлди. Унга қадар у мамлакат ҳукуматида бош котиб лавозимида хизмат қилган.

Эслатиб ўтамиз, Япония ҳукуматини идора қилган Дзюнитиро Коидзуми яқинда истеъфога чиқди. Шундан кейин Синдзо Абэ собиқ бош вазирнинг ҳам партиядаги, ҳам ҳукуматдаги раҳбарлик лавозимини эгаллади.

СУДЬЯ САДДАМ ҲУСАЙННИ ҲАЙДАБ ЮБОРДИ

Ироқнинг собиқ раҳбари Саддам Ҳусайн суд залидан ҳайдаб юборилди. Судья Муҳаммад ал-Урайбий ал-Халифа бу ҳолатни судланувчи унга нисбатан ҳурматсиз муносабатда бўлгани билан изоҳлаган.

Муҳаммад ал-Халифа яқиндагина Саддам Ҳусайн иши бўйича ҳакам қилиб тайинланган. Унгача суд жараёнига раислик қилган Абдуллоҳ Амирий Ироқ ҳукумати томонидан диктаторга ён босишда айбланиб ишдан бўшатилганди.

Собиқ президентнинг адвокати Халил ад-Дулаймий суд жараёнини тўхтатишни талаб қилмоқда. Ҳимоячининг фикрича, маҳкама жараёнида бир неча марта қўпол қонун бузиш ҳолати рўй берди.

Хабарингиз бор, Ироқнинг собиқ раҳбари ва олти нафар юқори мансабдор инсониятга қарши жиноятда айбланмоқда. Айблов томони хулосасига қараганда, Саддам Ҳусайннинг буйруғи билан 1987-88 йилларда ўтказилган операция пайтида 182 минг курд қириб ташланган. Агар айблов исботланса, судланувчилар ўлимга ҳукм қилиниши мумкин.

ОҚ УЙ ВЕНЕСУЭЛА ПРЕЗИДЕНТИДАН НОРОЗИ

АҚШнинг БМТдаги вакили Жон Болтон Венесуэла президенти Уго Чавесни Лотин Америкасидаги барқарорликни бузишда айблади. Оқ уй дипломати журналистларга берган интервьюсида Уго Чавесни Куба раҳбари Фидель Кастрога қиёслаган.

Ўтган ҳафта Нью-Йоркда ўтган БМТ Бош ассамблеяси йиғинида Уго Чавес АҚШ президети Жорж Бушни қаттиқ танқид қилган эди. Американинг империячилик сиёсатини қоралаган Венесуэла раҳбари Оқ уй раҳбарини "шайтон"га ўхшатган эди.

Ана шу муносабат билан чиқиш қилган Жон Болтон Вашингтон Уго Чавеснинг хатти-ҳаракатига жиддий муносабатда бўлишини таъкидлаган.

ЛИВАНЛИКЛАРНИ ҲАҚОРАТ ҚИЛГАНИ САБАБЛИ

Канаданинг СВС телеканали раҳбари Ги Фурнье Ливан аҳолисига ҳақоратли муносабатда бўлгани туфайли ишдан бўшатилди.

Гап шундаки, телеканал раҳбари Канадада чоп этиладиган етакчи журналлардан бирида мақола эълон қилган. Ўта мунозарали фикрлар илгари сурилган мақолада Ги Фурнье Ливан қонунлари эркакларнинг ҳайвонлар билан жинсий алоқасига рухсат бериши тўғрисида ёзган. Мақола Канадада истиқомат қилувчи ливанликларнинг қаттиқ норозилигига сабаб бўлди.

Аввалида телеканал раҳбари норозиликларни жиддий қабул қилмади, ҳатто мақола учун эътироз билдирганларни танқид қилиб ҳам ўтди. Бироқ кўп ўтмай, миллатлараро ихтилофга сабаб бўлувчи мақола учун Ги Фурнье ишдан бўшатилди.

УКРАИНА МУДОФАА ХАРАЖАТЛАРИНИ ОШИРАДИ

Украина 2007 йили мудофаа учун 12 миллард гривна (2,4 миллиард доллар) сарфлашни режалаштирмоқда. Бу ҳақда мамлакат президенти Виктор Ющенко маълум қилган.

2006 йил билан қиёслаганда, Украина ҳарбий мақсадларда икки баробар кўп маблағ сарфлаш ниятида. Мудофаа учун ажратилаётган пуллар айнан қайси мақсадларда ишлатилиши очиқ билдирилмаган.

Бироқ президент Ющенконинг маълум қилишича, ажратилаётган маблағнинг бир қисми ҳарбий хизматчиларга уй-жой қуриш ва уларнинг ижтимоий ҳимояси учун сарфланади.

Гулжаҳон НОМОЗОВА, Жамила АСҚАРОВА тайёрлади

Танловга

Янги ўқув йили бошланганига ҳам анча бўлиб қолди. Ўқитувчилар сентябрь ойини ишлаш учун мушкул деб баҳолашади. Айтишларича, бу пайтда таътилдан ўйинқароқ бўлиб қайтган болаларни тартибга солиш қийин бўларкан. Қадрдон мактаби, ўқитувчиси, синфдош дўстларини соғинганига қарамай ўқувчилар, айниқса, бошланғич синф ўқувчилари учун ёзги қувноқ дам олишдан кейин китоб-дафтар, 45 дақиқали дарс, бир талай уй вазифаларига кўникиш осон бўлмайди. Ўқитувчи ва ота-оналар эса фарзандларини билимли қилиб тарбиялаш учун бор кучларини бериб меҳнат қиладилар. Ҳамма ҳам боласи илмга чанқоқ бўлишини хоҳлайди. Ўзлаштириши озгина пасайса, хавотирга тушишади, бунинг сабаб ва чораларини излашади. Ота-оналар баъзида ўқитувчини айбдор санасалар, баъзида фарзандларига, ҳаттоки, шафқатсиз чораларни ҳам қўллашади.

БОЛАНГИЗ ДАРС ҚИЛИШНИ ХОҲЛАМАЯПТИМИ?

Бунинг бир сабаби бор

Аммо яна бир томони кўпинча эътибордан қолади. Ўйлаб кўринг: нега фарзандингиз дарс қилишни хоҳламаяпти, нега унда лоқайдлик, ҳолсизлик кузатилмоқда? Балки организмида микроэлементлар танқислиги рўй бераётгандир?

Организмда микроэлементлар, масалан, темир, йод, фолий кислотаси, кальций, витаминларнинг етишмаслиги "яширин очлик" деб аталади. Чунки инсон бу моддаларнинг етишмаслиги юзасидан келиб чиқадиган касалликларга чалинганда бошқа касалларидагидек кучли оғриқ, органларнинг безовта қилишига дуч келмайди, асоратларни эса оддий ҳол деб ҳисоблайди.

Организмда темир танқислигидан анемия, йод танқислигидан буқоқ касалликлари, витаминларнинг етишмаслигидан органларнинг нимжонлашуви, иммунитетнинг пасайиши келиб чиқади. Бу касалликларга, айниқса, аёллар ва болалар чалинадилар. Бутун дунё бўйича бир кунда 300 та аёл туғиш пайтида темир моддаси етишмаслиги туфайли вафот этмоқда, 500 та бола фолий кислотаси етишмай носоғлом туғилмоқда. Ўзбекистонда эса бир кунда 2 та бола темир танқислиги сабабидан носоғлом туғиляпти, витамин А танқислиги 8 та боланинг ўлимига олиб келаётир. Икки ёшгача бўлган 1000 дан ортиқ бола ақлий ривожланишдан ортда қолмоқда. Бу бола мактабга чиққач, дарс ўзлаштиришида намоён бўлади.

Мазкур ҳолат юзасидан маълумот олиш мақсадида Собир Раҳимов туманидаги 252-бошланғич мактабида бўлдик. 3-"Б" синф раҳбари Наргиза Муҳаммадшайхованинг кўрсатмаларига кўра, синфдаги 35 та ўқувчидан 6 таси фақат аълочи, 19 таси ўрта баҳоларга ўқийди, 10 та ўқувчининг эса ўзлаштириш даражаси паст. "Қуйи синфлардагидан кўра натижа яхшироқ, — деб таъкидлайди ўқитувчи. — Умуман, барча ўқувчилар ўқишга ҳаракат қилади, 3-4 тасини ҳисобга олмаганда ҳамма уй вазифасини бажариб келади. Фақат бироз лоқайдлик бор, шу 10 та бола мавзуни бошқаларга қараганда кечроқ қабул қилади. Баъзилар дарсда эътиборини жамлаши қийин. Эшитгиси келмай бошқа ишлар билан машғул бўлади". Мазкур синфда фарзанди таълим олувчи оналардан Феруза Расулова, Фароғат Раҳмоновалар боласининг дарс қилишга хоҳиши камлиги, уй вазифасини қилишда дангасалиги, ўзида эса умумий ҳолсизлик кузатилишини айтишди. Оналардан яна бири Гулноза Аҳмедова ўғли анемияга чалинганлиги, бу шифокор ёрдамида аниқланган бўлиб, ҳар 6 ойда даволанишини билдирди.

3-"Д" синфда жами 34 та ўқувчи бўлиб, 4 таси аълочилар қаторида. 10 нафар ўқувчи аъло ва ўрта баҳоларга, 20 нафар ўқувчи ўрта ва қониқарли баҳоларга ўқийди. Дарсни ўзлаштириши қийин ва хотиранинг сустлиги кузатилган ўқувчилар билан синф раҳбари Нилуфар Орипова қўшимча шуғулланади.

Назира Мирхўжаева таълим бераётган 4-"Б" синфда 32 нафар ўқувчи мавжуд. 4 та ўқувчи дарсларни доимо аъло даражада ўзлаштиради. Қолган 28 та ўқувчидан 14-15 таси ўртача, 10 дан ошиғи эса паст даражада қабул қилувчилардир.

Мазкур ўқув йилида юртимиз мактабларига қанчадан қанча болалар 1-синфга қабул қилинди. Уларнинг ўқиш бошлашларига кўп бўлмаган бўлса-да, синфга қараб ўзлаштиришнинг маълум коэффициентини аниқлаш мумкин. Бунга устозларнинг сўзлари исбот бўлади. 4-"Б" синф раҳбари Мактуба Қорахонова 32 та боладан 8-10 таси илғорлик билан ўзлаштираётгани, қолган қисми билан эса кўпроқ ишлаш кераклигини айтди.

1-"Б" синф ўқитувчиси Рисолат Холмуродованинг айтишига қараганда, синфда жами 34 та ўқувчи бўлиб, 60 фоизида ўзлаштиришнинг қийинлиги, қабул қилишнинг секинлиги, ўзини бошқаришни нофаолликда кўриш мумкин.

Анемиядан азият чекадиган болалар одатда жисмоний ва ақлий ривожланиш борасида тенгқурларидан орқада қоладилар. Иммунитетнинг пасайиб кетиши оқибатида тез-тез хасталаниб туришлари мумкин. Ва, албатта, дарсларни ўзлаштиришга таъсир қилади, улар дарс тайёрлашни истамайдилар ва тезда толиқиб қоладилар. Сабабини бошқа нарсадан тахмин қилган ўқитувчи ва ота-оналар эса нотўғри чора қўллаб, ўз фарзандларига зарар келтиришлари мумкин.

Касалликка қарши чора самарали тадбирлардандир. Мактаб раҳбари Ж. Холматовнинг таъкидлашича, мазкур мактабда турли касалликлардан сақланиш учун назорат ўрнатилган. Ҳар бир синфда тиббиёт бурчаги, ўқувчиларнинг кундалик ҳарорат кўрсаткичлари қайд этиладиган дафтар мавжуд, юқумли касалликлардан сақланиш учун хоналарни хлораминли сув билан тозалаш йўлга қўйилган. Дарҳақиқат, бу фарзандларимиз соғлом бўлишига кафолотдир. Шу ўринда соғлиққа рахна солаётган анемия касаллигига қандай чора кўриш мумкин, деган савол туғилади. Бунинг ечими оддий. Овқатланишга, шу билан бирга озиқ маҳсулотларига эътибор беринг. Темир моддаси билан бойитилаётган 1-навли ва Қозоғистон унларидан фойдаланинг.

Сизнинг ҳам болангиз дарс қилишни хоҳламаяптими? Хулоса чиқаришга шошилманг. Фарзандингизни айблашноўрин. Сабаб бошқа томонда — бола организмида микроэлементлар танқислиги бўлиши мумкин.

Дурдона АЛИМОВА

КЎЗИ ОЖИЗЛАР УЧУН ТЕЛЕФОН

LG Electronics компанияси дунёда биринчи бўлиб кўзи ожизлар учун телефон ишлаб чиқарди.

LG LF1300 деб номланган янги аппаратни овоз ёрдамида бошқариш мумкин. Шунингдек, янги сўзлашув воситаси электрон ёзувларни ўқиб беришга ҳам ихтисослашган.

Жуда ихчам — 16 миллиметр ҳажмли LG LF1300 телефонига MP3-плеер ускунасига ҳам ўрнатилган. Яъни аппаратдан бемалол қўшиқ ва аудиоёзувлар эшитиш мақсадида ҳам фойдаланиш мумкин.

Янги уяли алоқа воситаси фақатгина кўзи ожизларга сотилади. LF1300 телефони 420 доллар атрофида баҳоланмоқда.

Ерни ҳам жонли вужудга қиёслашади. У нафас олади, яшайди, қарийди... Шунинг учун инсониятнинг ибтидоий ва интиҳовий маскани бўлмиш замин ҳам алоҳида парваришни, эътиборни талаб қилади.

ЕР ДАРДИГА МАЛҲАМ БЎЛАЙ ДЕБ

Ҳеч кимга сир эмас — Шўро даврида "Буюк космик кашфиётлар" тарафдорлари бутун табиатга, жумладан, ерга ҳам зўравонлик билан муносабатда бўлдилар. Мангу бўз ерларнинг бағри тилимланиб, боқий дарёларнинг жилови қўлга олиниб, сунъий суғориладиган майдонлар барпо қилинди. Тупроқнинг ҳаво, сув ўтказиш қобилиятлари ҳисобга олинмай амалга оширилган бундай юмушлар туфайли ернинг шўрланиш даражаси тобора ортиб борди, яйловлар тақир жойларга айланиб қола бошлади. Бу ҳолни, айниқса, Қарши чўли мисолида аниқ кўриш мумкин эди. Чўл шўро тузумининг асосий бойликлар манбаи, "мўл-кўл пахта етиштириладиган" ҳудуд бўлиши керак эди. Афсуски, табиий мезонлар бундай ёндашувни рад этди. Оқибатда, кучли шўрланган ерлар миқдори йилдан йилга ошиб бормоқда.

2004 йилнинг 17 мартида Қашқадарё вилоят Адлия бошқармаси томонидан рўйхатга олинган "Мурувват" нодавлат нотижорат муассасаси ана шундай бўҳронга қарши курашишда жиндай бўлса ҳам асқотади, деган эзгу ният билан ташкил қилинган. Унинг асосий мақсади қишлоқ хўжалигида ижтимоий-иқтисодий ислоҳотларни қўллаб-қувватлашга қаратилган.

Муассаса аъзолари 10 кишидан иборат бўлиб, улар орасида ҳисобчилар, иқтисодчилар, муҳандислар ва ННТ вакиллари бор. Унинг олий органи муассаса аъзолари йиғилиши ҳисобланади. Жорий фаолиятига раҳбарлик муассаса ижро этувчи органи (муассаса директори) томонидан бажарилади. Ҳозиргача муассасамиз томонидан вилоятда ислоҳотларни янада чуқурлаштириш, қишлоқ жойларда аҳолини иш билан таъминлаш, кам таъминланган, меҳр-мурувватга муҳтож кишиларни ҳар томонлама қўллаб-қувватлаш, фермерлик ва бошқа тадбиркорлик ҳаракатларини ривожлантириш, аҳоли ўртасида иқтисодий, ҳуқуқий билимларни тарғиб қилиш борасида сезиларли ишлар амалга оширилиб келинмоқда. Муассаса ўз фаолиятини Ўзбекистон Республикасининг 1991 йил 14 апрелда қабул қилинган "Нодавлат нотижорат ташкилотлар тўғрисида"ги қонуни асосида тузилган йиллик режа бўйича олиб боради.

Қашқадарё вилоятида ҳам қишлоқ хўжалигида кенг қамровли ислоҳотлар олиб борилмоқда. Бу нарса, аввало, ерни ўз эгасига топшириш — ширкат ва жамоа хўжаликлари негизида фермер хўжаликлари ташкил қилишда кўринмоқда. Шунингдек, деҳқон, ижара хўжаликлари ҳам фаолият юритмоқда. Бундай тузулмалар ҳар жиҳатдан янги муассасалар бўлиб, бозор иқтисодиёти талаблари асосидаги йўлйўриқларга таянади. Бу деган сўз соҳада бутунлай туб ўзгаришлар рўй бераётганини кўрсатади. Албатта, бу янгиликлар аҳолининг барча табақаларига етиб бориши ва ўзлаштирилиши лозим. Бу юмуш жуда кенг кўламли ёндашувни талаб қилади. Бизнинг муассаса ҳам ана шу умумдавлат, умумхалқ тадбирларида фаол иштирок этишга ҳаракат қилмоқда. Жойларда фермер хўжаликларига, МТП ташкилотларига ва бошқа хизмат кўрсатувчи идораларга бизнес режа, технологик карталар тузишда, механизация билан бажариладиган ишларга маҳаллий-техникавий асосланган ёқилғи сарфи меъёрларини ишлаб чиқишда амалий ёрдам бериб келади. Вилоятнинг Нишон, Косон, Қарши, Касби, Миришкор туманларидаги ўнлаб хўжаликлар биз билан яқин ҳамкорлик ўрнатган.

Ташкилот Ўзбекистон Республикасининг "Нодавлат нотижорат ташкилотлари фаолиятининг кафолатлари тўғрисида"ги қонун лойиҳаси муҳокамасида ҳам фаол иштирок этиб, ўзининг таклиф ва мулоҳазаларини билдирди.

Бу йил биз Ўзбекистон ННТ Миллий ассоциациясига аъзо бўлиб кирдик. "Асакабанк"нинг Қарши шаҳар филиалида ҳисоб рақамига эгамиз. Ҳозирги кунда муассасамиз Ўз ННТ ташкилотларини қўллаб-қувватлаш жамғармаси молиялаштираётган лойиҳалар танловига грант олиш учун ўз таклифларини жўнатган.

Республикамизнинг асосий бойлиги ер ҳисобланади. Биз бу бойликни меъёрида истифода этиш ва келажак авлодларга мерос қолдириш учун саъй-ҳаракатларда камарбаста бўлаверамиз.

Сайдулла ҚУРБОННАЗАРОВ, "Мурувват" ННТ директори

Қонунни биласизми?

(Давоми. Бошланиши олдинги сонларда).

Расмий ҳужжатларда у ёки бу нодавлат нотижорат ташкилотига аъзолик ёки унинг фаолиятидаги иштирокнинг кўрсатилишини талаб қилишга йўл қўйилмайди. Фуқароларнинг нодавлат нотижорат ташкилотига мансублиги ёки мансуб эмаслиги уларнинг ҳуқуқлари ва эркинликларини чеклаш учун асос бўла олмайди.

Чет эл фуқаролари ва фуқаролиги бўлмаган шахслар Ўзбекистон Республикаси фуқаролари билан тенг равишда нодавлат нотижорат ташкилотининг муассислари, қатнашчилари (аъзолари) бўлиши мумкин, Ўзбекистон Республикасининг қонунлари ва халқаро шартномаларда белгиланган ҳоллар бундан мустасно.

19-модда. НОДАВЛАТ НОТИЖОРАТ ТАШКИЛОТИНИНГ РАМЗИЙ БЕЛГИЛАРИ

Нодавлат нотижорат ташкилоти байроқ, эмблема, вимпел ва бошқа рамзий белгиларга эга бўлиши мумкин. Нодавлат нотижорат ташкилотининг рамзий белгилари давлат рамзий белгиларига ўхшамаслиги керак.

Нодавлат нотижорат ташкилотининг рамзий белгилари уставга мувофиқ унинг раҳбар органи томонидан тасдиқланади ҳамда давлат рўйхатидан ўтказилиши керак.

"Нодавлат нотижорат ташкилотлари тўғрисида"ги қонундан

Ўзбекистон Мустақил босма ОАВ ва ахборот агентликларини қўллаб-қувватлаш ва ривожлантириш жамоат фондининг моддий ва техникавий кўмагида тайёрланди. Лойиҳа: "Фуқаролик жамиятини шакллантириш, аҳоли ҳуқуқий маданиятини юксалтиришда ННТнинг ўрни".

Мерос

САМАРҚАНДНИНГ НАФИС ҚОҒОЗЛАРИ

шаҳар донғини дунёга ёйганди

Самарқанд ўрта асрларда ҳунармандчилик ва савдо-сотиқнинг йирик марказларидан бири эди. Айниқса, бу ерда тайёрланган нафис қоғозлар жуда машҳур бўлган. Бу ҳақда вилоят давлат архивида сақланаётган СамДУ доценти, тарих фанлари номзоди М. Абрамовнинг шахсий архивида қизиқарли маълумотларни ўқиш мумкин.

Минг йиллар давомида — VII аср ўрталаридан XIX аср ўрталаригача Самарқандда ўсимлик толаси ва матодан турли хил ёзув қоғозлари тайёрлаб келинган. Бу ёзув қоғозлари аста-секин бузоқ, қўзи, эчки терисидан махсус ишлов берилиб тайёрланган, ёғоч ромларга тортилиб ҳар иккала томони силлиқ ишланган пергамент, папирус, ёғоч тахтача сингари ёзув ашёларини истеъмолдан сиқиб чиқарган.

Қоғоз тарихи ва қоғоз ишлаб чиқариш усуллари, уни тарқатиш йўллари ҳозиргача етарли ўрганилмаган. Хитой йилномаларида ёзилишича, эрамизгача бўлган I асрдан бошлаб Хитойда қоғоз тайёрлана бошлаган. Бошқа маълумотларга қараганда, эрамизнинг 105 йилларида Чай Лун (ёки Цай Лун) қоғозни кашф этган.

Умуман олганда, XIX асргача қоғоз тарихи жуда кам ёритилган. Микроскопик ва тарихий-антиквар тадқиқотлар "пахта қоғоз", "ипак қоғоз" деган тушунчалар унча тўғри эмаслигини кўрсатди. Негаки, тўғридан тўғри пахта ва ипак толасидан тайёр нафис қоғоз олиш қийин. Тахминан VIII асргача қоғоз ишлаб чиқариш учун бирламчи хом ашё бўлиб (қоғоз ўсимлик толасидан ишлаб чиқилган бўлса-да), ипак мато толаси хизмат қилган.

Хитойлик муаллифларнинг ёзишича, қоғоз тайёрлаш усули ипак момиқни ювиш натижасида топилган экан. Ювиш чоғида остига махсус элак идиш қўйилган, момиқни савагич таёқлар билан ишлашган. Идишда қолган юпқа момиқ ипак қатлами ёзиш учун ярокли ашёга айланган. Аммо бундай қоғозлар тежамли бўлмаган, сифати билан ҳам ажралиб турмаган.

VII асрдан бошлаб қоғоз тайёрлаш учун асосий хом ашё сифатида ўсимлик толалари — каноп, зиғир толалари ишлатилган.

Бундан ташқари, хом ашё сифатида яна ёғоч пўстлоғи ва латта-путталардан ҳам фойдаланишган. Бундай қоғозларни тайёрлаш усули оддий ва нархи арзон бўлган.

Қоғоз ишлаб чиқаришнинг асосий жараёнлари ювиш, қоғоз массасини майдалаб туйиш, пишириш ва варақни қуйишдан иборат. Тола материални ивитиш ва пиширишдан уни кул ва оҳак билан аралаштириш ҳам тажриба қилиб кўрилган. Кейинчалик бу бутқасимон материалдан ромларга тортиш ва ёғоч ромга кийгизиш учун қоғоз варақлари тайёрланган, улар сиқилган, баъзан елимланган, қуритилган ва силлиқланган.

Самарқанд VIII аср ва IX аср биринчи ярмида қоғоз ишлаб чиқариш бўйича бутун Яқин ва Ўрта Шарқда ягона йирик марказ бўлган. VIII асрда қоғозга ёзилган ҳужжатлар 1933 йилда Тожикистондаги Муғ тоғида олиб борилган қазишмалар чоғида топилди. Самарқанд қоғози пайдо бўлганидан бошлаб, ўрта асрларгача нафақат Шарқ бозорларида, балки юқори сифатли бўлганидан узоқ Ғарб мамлакатларига ҳам кенг тарқалган.

Яқин ва Ўрта Шарқда қоғоз ишлаб чиқаришнинг иккинчи маркази IX асрдан бошлаб Бағдод шаҳри, кейинчалик X асрга келиб Миср (Қоҳира шаҳри) ҳисобланган. XI-XII асрларга келгач, қоғоз Европада пайдо бўлади. Шуниси диққатга сазоворки, М. Абрамовнинг ёзишича, бағдодлик ва мисрлик ёзув қоғози тайёрловчи усталарнинг устозлари самарқандлик усталар бўлган. Айниқса, "Султонлар учун", "Самарқанд ипаги" деб номланган Самарқанд қоғозлари нави зиғир мато толасидан ғоят майин ва нафис қилиб тайёрлангани билан ажралиб турган ҳамда катта шуҳрат қозонган.

Швейцариялик йирик шарқшунос Адам Мец XIX аср охири XX аср бошида ўзининг "Мусулмон ренессанси" деб номланган йирик тадқиқот асарида биринчи манбаларга асосланиб шундай ёзади:

"IX асрда қоғоз фақат битта жойда — Мовароуннаҳрда ишлаб чиқарилган. X асрга келиб қоғоз фабрикалари Дамашқ, Фаластин ва Сурияниңг Трипол шаҳрида ҳам мавжуд бўлишига қарамай, Самарқанд қоғоз ишлаб чиқаришнинг асосий маркази ҳисобланган. Ал-Хоразмий IX асрда дўстига ёзган бир хатида Самарқанддан анча олисда яшаши ва шунинг учун қоғоз унга жуда қимматлигини ҳазиломуз эслатиб ўтади. Ўша даврда ҳукмдор Шерозий кутубхонаси учун ҳамма жойда энг нафис "Самарқанд" қоғозларини йиғдириб келади.

XI асрга келиб Қорахонийлар бостириб келиши ва Сомонийлар давлатининг ағдарилиши оқибатида Самарқанд қоғозлари сифати Сурия ва Миср қоғозларига нисбатан пасайиб кетади. Лекин XII асрга келиб Самарқанд қоғозлари Яқин ва Ўрта Шарқда нафислиги билан яна биринчи ўринга чиқади.

Самарқанд қоғозлари оқ ҳалқа кўринишида ўзининг маркаси — сув белгиларига эга бўлган. Уни ана шу марка остида XVI асрда самарқандлик уста Мир Иброҳим тайёрлаган. Бу қоғозлар Ўрта Осиёда охирги вақтларгача устанинг номи билан "Мир Иброҳим қоғози" деб аталиб келган. Бобур ўзининг "Бобурнома" асарида "Дунёда энг яхши қоғоз Самарқандда чиқади. Қоғоз тегирмонлари учун ҳамма сув Конигилдан келади. Конигил Сиёб ариғи қирғоғида жойлашган. Барча қоғоз жувозлари ҳам шу ердадир", деб ёзади. XVI аср ва XIX асрнинг биринчи ярмида Россияга Самарқанддан экспорт қилинган моллар орасида қоғоз, айниқса, шуҳрат қозонган. XVIII аср охирларида Шоҳмурод даврида Самарқанд қоғозининг ўртача навлари пуди 45 сўмдан 55 сўмгача турган. Оренбургга етказиб бериш 80 сўм бўлган. XVI-XIX асрлар вақф ҳужжатларининг гувоҳлик беришича, қоғоз ишлаб чиқаришдан тушадиган даромадларнинг бир қисми Самарқанд мадрасаларига тегишли бўлган ва уларнинг эҳтиёжларига ишлатилган.

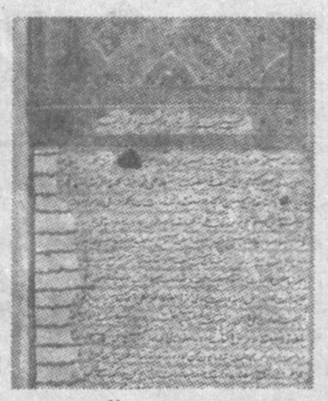

XVIII-XIX асрларда қоғоз ишлаб чиқариш ўнглаб бўлмас даражада инқирозга юз тута бошлаган. Бунга узлуксиз босқинлар натижасида хўжаликнинг вайронага айланиши, зарур хом ашёлар етишмаслиги, моҳир усталар, ҳунармандларнинг ўлдирилиши, қувғинга учраши сабаб бўлган. XVIII аср охирида Хива хони Анушхон Самарқанд теварак атрофини талаб, шип-шийдон қилган бўлса, кейинчалик Субхонқулихоннинг жазо гуруҳи Хива хонлигига бўйсунишни истамаган самарқандликларни аёвсиз қиличдан ўтказади. Энг зарур буюмларга эҳтиёж шунчалик ортиб кетадики, шаҳарда оддий игна ҳам топиш амримаҳол бўлиб қолади, уни Ургутдан бориб олиб келишга тўғри келади. Алғов-далғов замон зулми қоғоз ишлаб чиқарувчи усталарни ўз жонини сақлаб қолиш учун бошқа жойларга паноҳ излаб кетишга мажбур этади. XIX аср ўрталарига келиб, Самарқандда қоғоз ишлаб чиқариш батамом барҳам топади. Бу ердан бош олиб кетган усталар Қўқонга бориб қоғоз ишлаб чиқаришни йўлга қўядилар ва Қўқон XVIII асрнинг 40-йилларидан бошлаб Ўрта Осиёни қоғоз билан таъминловчи бош марказга айланади.

Умуман олганда, домла М. Абрамовнинг бу шахсий архиви маълумотлари кўҳна Самарқандни қадимдан маданият ва ҳунармандчилик маркази бўлиб келганидан далолат берадиган катта тарихий қийматга эга ҳужжатдир.

Тоғаймурод ШОМУРОДОВ,
Адҳам ҲАЙИТОВ

Назм

МУҲАББАТ

Муҳаббат — пинҳона ичилган шароб,
Шайтон алдаётган одамнинг туши.
Аёлга талпинар бир ҳоли хароб,
Тақиқ нималигин билмаган киши.

Бир бекадр аёл бу қадр туни
Ногаҳон очилди номозшомгулдай.
Негадир қалтираб, кучолмас уни,
Эркак тамғаланган, ҳуқуқсиз қулдай.

Муҳаббат — пинҳона чекилгувчи ғам,
Ошкор айлагувчи ошиқ — шарманда.
Уятга қолишдан қўрқар номаҳрам,
Дўзах азобида қўрқмаган банда.

Ўртада гувоҳсиз ушатилар нон,
Сукут розиликдан балки аломат.
Кўнгил оч қушчадай сўраб турса дон,
Қандай яшаш мумкин соғу саломат?

Муҳаббат — паришон одамга тортиқ,
Эслатар жаннатий буғдой тотини.
Аёл севилганда жондан ҳам ортиқ,
Қандай қилиш мумкин маҳшар ёдини?

Беҳуш гул юзига шабнам сепар тун,
Гезара бошлайди осмоннинг лаби,
Будпараст аёлнинг талаби учун
Диндан чиқаётган мусулмон каби.

Муҳаббат — кучлидир эрлар оридан,
Эҳтимол номусдан оғирдир тоши.
Афсунгар аёллар кирдикоридан
Уялиб қизарар фалак қуёши.

Эркак беихтиёр қарар осмонга,
Гуноҳни севимли аёлдай қучиб,
Мезонлар оралаб мозий томонга,
Паришон турналар ўтганда учиб.

* * *

Қадимлардан қадим қоялар қолди.
Ғариблардан ғариб ғоялар қолди.
Ранглардан ранг кетиб, нурли оламда
Сулувлардан сулув соялар қолди.
Қайта-қайта айта толди-ку тилим,
Келгин, кела қолгин, менинг севгилим!

Ойдин жамолингда ҳилол кўринди.
Боқсам, кўзларингда малол кўринди.
Жонона жом ичра жилваланган май,
Жоно, лабларингдай ҳалол кўринди.
Қайта-қайта айта толди-ку тилим,
Келгин, кела қолгин, менинг севгилим!

Бозорга солма, дил арзонга ўхшар,
Вужудларда руҳлар сарсонга ўхшар.
Тоғларни қум қилиб тўзғитар шамол,
Дунёнинг охири тўзонга ўхшар.
Қайта-қайта айта толди -ку тилим,
Келгин, кела қолгин, менинг севгилим!

Дилим дарё дедим, уммонга келдим,
Жунбушларга келдим, тўфонга келдим.
Қирғоққа дуч келса, тингай тўлқиним,
Мен ҳам бу дунёга меҳмонга келдим.
Қайта-қайта айта толди-ку тилим!
Келгин кела қолгин, менинг севгилим!

***

Юзинг нам, уйқуда йиғладинг чоғи,
Бу тун яна ўлдим — қуйма доғимда.
Ўлиб, тирилишнинг бор-ку адоғи,
Энди яшайман деб турган чоғимда.

Гоҳо қули бўлдим далли хаёлнинг,
Гоҳо хатоларнинг бўлдим қурбони.
Йиғладинг. Биламан йиғи — аёлнинг
Ҳаво момосидан мерос исёни.

Хайрият, сен борсан тош кучоғимда,
Хайрият, кўзингнинг ёшлари тинди.
Қарғалар тарк этиб, кўнгил боғимда,
Эҳтимол, булбуллар уйғонар энди.

Қўй тегма, руҳимни сақлагай омон
Эгнимдаги йиртиқ ғурур жандаси.
Ёмонлар ичида балки энг ёмон,
Худо берганидан кечган бандаси.

Тилагим, Аллоҳ, деб қўлларингни оч,
Жудо қилсин мени эски ризодан.
Нимаки истасанг тила, чилвирсоч,
Тиласанг арзийди фақат Худодан.

Тилагил, умрбод хатога етмай,
Хатоларсиз умр гарчи хатодай.
Фақат мен бағрингдан ҳайдалиб кетмай,
Жаннатдан қувилган Одам Атодай.

Хайрият, оқарди тонг қароғимда,
Хайрият, бағримда бўронлар тинди.
Қарғалар тарк этиб, кўнгил боғимда,
Эҳтимол булбуллар уйғонар энди.

***

Саҳар чоғи силаб тулпор ёлини,
Ким уйғотса юртининг шамолини,
Йигит умри билмагай заволини,
Олам сиғар ёйганда қулочига.

Ғамгин кунлари ўтса ёринг бошидан,
Вайрон кўрсанг дунёни кўз ёшидан,
Кўз ёшин ич, ўпиб тиллақошидан,
Юзларингни босгил қора сочига.

Темур қони оқар менинг қонимдан,
Бир зурёдман, десанг Бибихонимдан.
Ватан учун кечарман де, жонимдан,
Михлансанг ҳам насронийлар хочига.

Қадим йўлдир менинг борар йўлим, де,
Туркий тилим менинг она тилим, де,
Ўзга юртга талпинма, ўз элим, де,
Суян, ўғлон, юртингнинг оғочига.

Мухтор КОМИЛ

Маърифат

КИБР — ЗАЛОЛАТ

> **Қалбида заррача кибри бор инсон жаннатган кирмайди.**
>
> **Ҳадиси шариф**

— Одамзотнинг феъли қизиқ-да, — дея сўз бошлайди кекса суҳбатдошим. — Работдаги "Учқиз тош"ни биласанми?

— Ҳа, биламан, кўрганман, бобо.

— Ҳа, яхши. Кўрган бўлсанг яхши. Ўша, бир-бирининг устига тахлаб қўйилгандай бўлиб турган тошларда, унинг ҳар бири неча тонналар келса керагов. Салгина, ҳаттоки, жимжилоғинг билан тебратсанг ҳам тебраниб, қимирлайди-я...

— Шундай, шундай.

— Хув... бир йиллари эди. Уч-тўрт жўрам билан бордик. Мен "Шу тошларни ҳозир елкам билан ағдариб ташлайман", дедим. Қўй, яхши эмас, дейишди шерикларим. Йўқ, ағдараман дедимми, ағдараман. Гап битта!

Бор кучимни тўпладим-да, тошга елкамни тирадим. Қаранг, бир неча тонна келадиган тош, ҳалигина бармоғим тегса қимирлаб турувдику?.. Бирдан ўнг қўлимга узун чизиқ бўлиб оғриқ кирди. Сўнг елкаларим, умуман ўнг томоним қақшаб кетаверди. Зўрға уйга етдим. Бир йилча бир тарафим ишламай, тўшакка михланиб ётдим. Кўп одамларга ростини айтишга уялиб, отдан йиқилдим, деганман.

— Ишонишдими?

— Қаёқда, қизим? Халқнинг назари — Ҳақнинг назари, деганлари тўғри. Элни алдаб бўларканми?... Тунлари Худога нола қилардим: "Учқиз тош"га бориб тавбатазарру қилгани мадор бер, деб. Ўзи, отам раҳматли кўп айтарди: «Болам, кибрга берилманглар, кибр — куфр бўлади», деб.

Ўтган замонларда бир гуруҳ олимлар илмда тенги йўқ кашфиётларга эришибди. Ҳар тарафдан, дунё тан олган таниган алломалардан ҳам мақтов-олқишлар ёғилаверибди. Олимлар шу даражага борибдики, ўзларини кўмирга айлантириб, кўмирдан қайта одамга айлантира олишаркан! Бора-бора улар дилида: "Шу одамлар Худо-Худо дейишади. Худо бормикин? Худо ҳам биздай бўлса керак-да, мана одамдан кўмирга айланиб, кўмирдан яна одамга айлана оляпмизку", деб ўйлайдиган бўлишибди. Шундай деб атрофдагилар билан баҳслашибди, мана, қараб туринглар, дея кўмирга айланишибди. Қаранг, Худои таолонинг чексиз қудратини, қаранг-да, ҳалиги машҳур олимлар одамга айлана олмай, ўша жойда қоп-қора кўмирлигича қолиб кетган экан. Ўзи, бурунгиларнинг гапида хато йўқ, ҳа!..

Шу аснода менга ҳам бир вақтлар бўлғуси олим йигитчанинг гапириб берганлари ёдимга тушди.

Йигитча математикадан ниҳоятда билими кенг, кучли экан. Энг мураккаб тенгламаларниям устозларидан аввал ечиб ташлар экан. Иттифоқо, аспирантурани тугаллаш арафасида муҳим бир мусобақа ўтказилибди. Йигитча дадил чиқиб келибди. Саволларини ўқиб, ичида: "Ие, булар менга ҳеч нимамас-ку, ҳозир қотириб ташлайман. Ҳайъат аъзолари ҳам оғизларини очиб қолишади", деб ўйлабди. Шу ўй-хаёлларда доскани тўлдириб масала-мисолларни ечиб ташлабди. Кейин виқор билан ўгирилибди. Қараса, ҳайъатдагилар "3", кўпчилиги эса "2" балл кўрсатилган таёқчаларни кўтариб турганмиш. Рақобатлашаётган жамоадагилар эса қувончдан чапак чалиб юборишибди!..

— Кейин бирдан англаб қолдим, — дейди у. — Қарасам, мисол ҳам, масала ҳам тамом-тамом нотўғри ечилган экан. Эҳ-ҳ! — дедим. Эҳ-ҳ! Қора тер — жон тер дейишадими, юз-кўзимдан, пешонамдан ўшандай тер қуюлиб кетди. Яна денг, беихтиёр қўлимдаги бўрдан оқариб ётган доска артадиган латтани рўмолчам хаёл қилиб, юзимга босибман. Юз-кўзим оппоқ бўр бўлиб қолиб, баттар аянчли ҳолга тушгандим. Ҳалиям ўша кунни эсласам, хижолатдан иситмам чиқиб кетади. Кибр одамни адаштираркан, сурунтираркан-да...

Хулласи, бобом рост айтади: бурунгиларнинг гапида ҳеч хато йўқ, бари тўғри: кибр — куфр, кибр — залолат.

Саъдина БОБОМУРОДОВА

Баҳромжон КАЛОНОВ чизган сурат

ХАНДАЛАР

ДАН ходими йўл ҳаракати қоидасини қўпол равишда бузган ҳайдовчи қиздан сўраяпти:

— Қайси автомактабни тамомлагансиз, ҳайдовчилик гувоҳномасини қаердан олгансиз?

— "Права"ни этвотсизми?

— Ҳа.

— Уни туғилган кунимга адамлар совға қилганлар.

* * *

— Мени чақиртирган экансиз. Нима гапингиз бор?

— Тил ҳақида юқоридан «отчет» сўраяпти. Битта «справка» тайёрланг. «Раз», талаб қилишяптими, «давайте», ўзбекча ёзиб, ўзбекча гаплашайлик. Давлатнинг «закун»и «шутка» эмас!

* * *

— Ўзбеклар нима учун нуқул саволга савол билан жавоб беришади-а?

— Сиз бунга нима дейсиз?

* * *

Ўқитувчи:

— Ким айтади, ит нима учун думини қимирлатади?

Ўқувчилардан бири:

— Чунки дум итни қимирлата олмайди-да!

* * *

Бир ўқитувчи ҳамкасбига деди:

— Намунча бугун эрталабдан хомушсиз?

— Бу талабаларга ўргатавериб бошимда соч ҳам қолмади!..

— Нима гап ўзи тинчликми?

— Нимасини айтасиз, бир талабага қуруғидан олиб келгин десам, туршак олиб келибди, занғар. Содда-де, содда. Шунга хунобим ошиб турибди.

Ҳусанбой ТОЖИМАТОВ
тўплаган

Муносабат

"Устоз отангдан улуғ" ёки "Устоз отангдай улуғ" дейдилар. Бу ибораларни ҳар ким ўз нуқтаи назаридан келиб чиққан ҳолда тушунади ва қўллайди. Ҳар икки ҳолатда ҳам ота улуғланади.

СИЗГА АТАЛМАГАН

Инсон учун дунёда ота-онадай улуғ зот йўқ. Шунинг учун бўлса керак, юқоридаги ибора кейинги пайтларда сал ўзгартирилиб ишлатилмоқда. "Устоз отангдай улуғ", яъни ўқитувчилар, мураббийлар ота билан тенглаштирилиб улуғланмоқда. Тарозининг икки палласида "Ота" ва "Устоз" сўзлари турса, барибир "Ота" номи оғирроқ тош босган бўлар эди.

Буни ўхшамиш (ота) ўхшатилмиш (устоз) орасидаги муносабат билан изоҳлаш мумкин. Бирор мева, масалан, қовунга нисбатан "асалдай ширин" ёки "асалдан ширин" деб таъриф берилади. Асал (ўхшамиш) доимо ширин. Халқ онгида асал ширинлик рамзи бўлиб қолган. Қовун эса (ўхшатилмиш) ширин ҳам, бемаза, тотсиз ҳам бўлиши мумкин. "Осмон қадар юксалди", "Боши кўкка етди" деган иборалар бор. Осмон чек-чегарасиз. У билан бўйлаштирилаётган ҳар қандай нарсанинг баландлиги бўрттирилади. Янада аниқроқ айтсак, ўхшатилаётган нарсанинг баландлиги осмонга тенг эмас. Чунки ўхшаётган нарса, ўхшатилаётган нарсадан ўз белги даражаси билан ҳамиша юқори бўлади. Шундан келиб чиққан ҳолда ота (ўхшамиш) доимо улуғ, оталарнинг ҳаммаси улуғ. Лекин устоз (ўхшатилмиш) улуғлик рамзи бўлолмайди. Устозларнинг улуғи ҳам бор ва бунинг акси ҳам бўлиши мумкин. Демак, юқоридаги ҳар иккала иборани қўллаганимизда ҳам аввало отани улуғлаган бўламиз.

Бундай ўйлаб қарасам, ўзимизга ҳақиқий устоз деб билган ўқитувчиларимизнинг ҳеч бири "Устоз отангдан (отангдай) улуғ" сўзларини деярли ишлатмаган экан. Лекин илмсиз, таъмагир домлаларнинг оғзидан бу мақол тушмайди. Улар халқнинг ҳикматли гапини дастак қилиб олиб, ўқувчи, талабаларнинг эркин фикрини бўғишга ҳам ҳаракат қилишади. Шундай домлаларга қарата "Устоз отангдан (отангдай) улуғ" сўзлари сизга ўхшаганлар учун айтилмаган, дегимиз келади.

Фаррух ЖАББОРОВ

Ҳажвия

«ВОҲ, ИСТЕЪДОД ДАСТИДАН ДОД!»

Мактаб. Синфхона. Дарс. Йўқлама жараёни.

— Алматов Тошмат!

Садо чиқмади. Демак, у яна келмабди. Ўқитувчи асабий ғудранди. Журналга "ёпишиб" қолган кўзларини узмай дўқ урди:

— Борми?!

Ўқувчилар (!) орасидан кимдир луқма ташлади:

— Устоз, унинг дарсга келишга вақти йўқ. У катта шоир! Бугун нақ бешинчи шеърий тўпламининг тақдимот маросими бўларкан. Шунинг учун келолмади.

Ўқитувчи:

— Майли. Мактаб шаъни учун дарс қолдирибди, уришмаймиз, — дея давом этди. У муттасил равишда гоҳ столи устидаги журналга, гоҳ дафтарга нималарнидир кўчирарди:

— Бўронова Салима?

Яна ўша ўқувчи жавоб қайтарди:

— Муаллим, униям дарсга келишга фурсати йўқроқ. Улкан адиба у! "Истеъдодсиз пулдорлар" деб номланган романини чоп эттириш ишлари билан банд. Шунга келолмайди.

Ўқитувчи ўша куйи сўради:

— Нега энди романи "Истеъдодсиз пулдорлар" деб номланади? Қизиқ-ку? Эҳ майли, ҳозирги замон ёшлари онасининг қорниданоқ файласуф бўлиб тушади. Бизнинг ақлимиз ожиз. Бу ҳам мактаб обрўси! Хўш, Гулматов Қулмат?!

— Устоз, наҳотки бехабар бўлсангиз? У "Эй виждоним, хайр энди" деган янги қўшиқ айтдику... Радиода тинимсиз қўйиляпти. Сўзини ўзи ёзган. Бир-икки мисра айтайми:

"Пулинг бўлса ҳамёнда
Дам бер дарҳол виждонга.
Олғир, қаллоб бўлмасанг
Ёлчимайсан иштонга..."

Ўқитувчи бош ирғаб қўйди.

— Қалай? Ёқдими? Зўр-а? Ўзингизга маълум, дадаси овоз ёзиш студиясининг раҳбари. Хуллас, у ҳам бугун келолмайди — ўша қўшиққа КЛИП ишлаяпти.

— Дуруст, дуруст. Фаридова Латифа борми?!

— Фаридова "Камалак" сардори. Бугун конференцияси бор экан. Шунга келолмади.

— Яхши, яхши. Фузайлова Анора-чи?!

— У анови... бор-ку, қизларга бериладиган мукофот. Ўзингизга маълум, бу йил мактабни тамомлаймиз... Ўқишга кириш керакми, албатта, керак. Шуни олай деб, елиб югуриб юрибди. Вақти йўқ...

— Ажойиб-ку... Мактабимиз ғурури бўларкан-да. Майли, омадини берсин. Ҳеч бўлмаса, Ҳалимова Олима борми?

— Устоз, биласизми, у бўлажак Пикассо! Йўқ-йўқ, Леонардо да Винчининг қуйиб қўйган ўзи. Онаси бошқараётган катта бинолларнинг бирида бугун у чизган расмлар кўргазмаси бўляпти. Шунга келолмади.

— Ҳошимов Худойберди? — деди ўқитувчи сўнгги умид ва илинж билан. Шунда ҳартугул биринчи ижобий жавоб бўлди. Ҳалидан бери синфдошларини таърифлаётган йигит ўрнидан туриб:

— Мен, устоз! — деди.

Ўқитувчи шундагина журналдан кўзини узиб аудиторияга қаради ва ҳайратдан бадани титраб кетди: ҳайҳотдек синфхонада нимтабассум қилиб Ҳошимовнинг бир ўзи турарди!

Ўқитувчининг ранги ўзгарди, ўрнидан шиддат билан кўтарилди ва қизариб-бўзариб яна жойига ўтириб қолди. Олов бўлиб ёнаётган юзларини кафтлари билан беркитиб ҳазин сўзлади:

— Нима? Сен... истеъдодсизмисан-а?

Ўқувчи у ёқ-бу ёққа қийшайиб намойишкорона деди:

— Нега энди истеъдодсиз бўларканман. Мен уларнинг продюсориман!

— Продюссорман, дегин... Воҳ, истеъдод дастидан дод!!!

Ўқитувчи журналга пешонасини тираб, узоқ вақт қотиб қолди...

Зоҳиджон ХОЛОВ

> **ТАФАККУР**
>
> ***Қўрқув — бизга таҳдид солаётган нарса ана шу...***
> ***Биз учун хавфли бўлган нарса — инсондаги қўрқувдан унинг ўзлигини, маънавиятини маҳв этишда фойдаланаётган жаҳонда мавжуд кучлардир.***
>
> **Уилям ФОЛКНЕР**

Бугун қандай кун?

27 сентябрь — Халқаро сайёҳлик куни. Бу кунда жаҳон тарихида қуйидаги ҳодисалар рўй берган:

1529 йил. Усмоний турк армияси Вена шаҳрини забт этди.
1694 йил. Кариб ҳавзасидаги тўфон пайтида Англиянинг 26 кемаси ҳалокатга учради, уч мингдан зиёд киши қурбон бўлди.
1791 йил. Францияда яҳудийларга илк бор фуқаролик берилди..
1821 йил. Мексика давлати ўз мустақиллигини эълон қилди.
1825 йил. Англияда дунёда илк марта паравоз ишлаб чиқарилди.
1925 йил. Москвада инглиз жосуси Сидней Рейли қамоққа олинди.
1941 йил. Сурия мустақил давлат деб эълон қилинди.
1955 йил. Миср собиқ Иттифоқдан қурол-яроқ сотиб ола бошлади.
1960 йил. Москвада бутун Европада энг баланд саналган Останкино телеминораси қурилиши бошланди.
1994 йил. Канадада АҚШнинг энг сўнгги ҳарбий базаси тугатилди.
1996 йил. Толибон қўшини Афғонистон пойтахти Кобулни эгаллади.
1998 йил. Германиядаги сайловда Герхард Шредер бошчилигидаги социалистлар ғалабага эришди. Шу билан Гельмут Колнинг 16 йиллик раҳбарлик даври якунланди.
2001 йил. Норвегия ҳукумати математика соҳасидаги илмий ютуқлар учун Абель мукофотини жорий этди.
2003 йил. Украина Россия гугурти импортига чеклов қўйди.

Зумрад ЛУТФУЛЛАЕВА
тайёрлади

> Ўзбекистон Журналистлари ижодий уюшмаси уюшма аъзоси Шавкат Мирaлимовга опаси **Тўхтахон ая МУҲАММАДАЛИЕВА**нинг вафоти муносабати билан чуқур ҳамдардлик изҳор этади.

O'zingni anglab yet! HURRIYAT

Муассис: Ўзбекистон Журналистлари ижодий уюшмаси

Таҳририят манзили: Тошкент шаҳри, Навоий кўчаси, 16-уй. Тел-факс: 142-49-91. Тел: 135-39-01, 142-52-72

Бош муҳаррир вазифасини бажарувчи: Исмат ХУДОЁРОВ

Таҳрир ҳайъати: Хуршид ДЎСТМУҲАММАД, Азамат ЗИЁ, Наим КАРИМОВ, Абдуқаҳҳор ИБРОҲИМОВ, Ҳаким САТТОРИЙ (масъул котиб), Раҳмон ҚЎЧҚОР, Шерзод ҒУЛОМОВ

Газета Ўзбекистон Республикаси Матбуот ва ахборот агентлигида 034-рақам билан рўйхатга олинган. Бичими — А-2.

Индекс: Якка обуначилар ва ташкилотлар учун — 233

Газетада чоп этилган мақолалардаги фактлар учун муаллиф жавобгар

«Шарқ» нашриёт-матбаа акциядорлик компанияси босмахонасида босилди. Манзил: Буюк Турон кўчаси, 41-уй.

Навбатчи: Фаррух ЖАББОРОВ

Ⓡ — тижорат белгиси.

Топшириш вақти — 21.00
Топширилди — 20.00
Буюртма — Г - 1155
Т: 2202
1 2 3 4 5

Таҳририятга юборилган мактуб ва мақолаларга ёзма жавоб қайтарилмайди.